

Onsdagen den 13 Mars 1872.

Kammaren sammanträdde kl. 10 f. m.

Justerades ett protokollsutdrag för den 12 och protokollet för den 4 dennes f. m.

Sedan Herr Grefven och Talmannen tillkännagifvit, att Herr Statsrådet Bredberg anmält sig nu skola på Kongl. Maj:ts nådiga befallning till Kammaren aflemna åtskilliga Kongl. propositioner; framträdde Herr Statsrådet och öfverlemnade till Herr Grefven och Talmannen

dels Kongl. Maj:ts nådiga propositioner till Riksdagen:

1:o) angående åtskilliga bestämmelser rörande befodringsrätt för de vid Marinregementet qvarstående subaltern-officerare och det lägre underbefälet, samt om ersättning till nuvarande kompanicheferne derstädes för förlorad inkomst i följd af passevolansens upphörande;

2:o) angående upplåtelse af en del utaf bastionen Drottningen jemte kronan tillhörig mark i Kristianstad för anläggning af en vattenledning,

dels ock Kongl. Maj:ts nådiga skrifvelse i fråga om pension för Telegrafintendenten, Majoren A. L. Fahnehjelm.

De Kongl. propositionerna och skrifvelsen blefvo härefter föredragna och bordlagda.

Anmälades och bordlades Stats-Utskottets utlåtande och memorial:

N:o 12, angående regleringen af utgifterna under riksstatens åttonde hufvudtitel;

N:o 31, dels i fråga om anslag till fortsättande af arbetena å östra och norra stambanorna, dels i anledning af väckta motioner om lån till enskilda jernvägsanläggningar;

N:o 32, i anledning af återremiss å 9:de punkten af Stats-Utskottets utlåtande N:o 9; samt

N:o 33, med förslag till voteringspropositioner i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut i åtskilliga frågor rörande anslagen under riksstatens fjärde, femte och sjätte hufvudtitlar.

Föredrogs ånyo och bifölls Sammansatta Bevillnings- och Lag-Utskottets den 6 och 12 dennes bordlagda betänkande N:o 1, i anledning af väckta motioner om ändringar dels i Bevillnings-stadgan, dels i 57 § Kongl. förordningen om kommunalstyrelse å landet, afseende att prest, som uppbar inkomster från flera kommuner inom samma pastorat, skall påföras bevillning och erlägga kommunalafgifter inom hvarje särskild kommun.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till afgörande Lag-Utskottets den 6 och 12 dennes bordlagda utlåtande N:o 11, i anledning af väckta förslag om ändring i gällande föreskrifter rörande förvaltning af omyndigs egendom.

1:sta punkten.

Utskottets förslag till lagförklaring.

Herr von Gegerfelt: I det nu föredragna momentet har Utskottet hemställt om en förklaring derom, att gällande lag bör så förstås, att domstolen kan skilja en förmyndare från förmynderskap, utan hans hörande. I fråga om rätta förståndet af nu gällande lag är jag af motsatt mening med Utskottet. Det är nemligen en regel, snart sagdt ett axiom, i hvarje processordning, att man icke får döma öfver någons rätt, utan att han blifvit hörd. 25 kap. 21 och 22 §§ Rättegångsbalken karakterisera ett sådant förfarande såsom rättegångsfel; och för att ett undantag skulle kunna ske, måste ett uttryckligt stadgande derom finnas, men förgäfvos söker man i nu gällande lag något sådant; ty icke kan dit hänföras, att i en annan fråga, nemligen om förmyndares skyldighet att ställa säkerhet för medel, som man har om händer, det alldeles öfverflödiga stadgande influtit, att förmyndaren skall deröfver höras.

Utskottet säger visserligen, att förmynderskapet till sin natur är att betrakta mera som en skyldighet än som en rättighet. Redan i detta yttrande ligger ett erkännande af att det äfven är en rättighet, och lagen karakteriserar det uttryckligen så i afseende på förhållandet emellan fränder. Den som en gång fått sig ett förmynderskap ålagdt må väl anses ega ett billigt anspråk att ej mot sin vilja blifva derifrån skiljd utan giltiga grunder. På dessa skäl synes det mig vara tydligt att, om ett stadgande i förevarande syftning

skall meddelas, bör det ske i form af en lagförändring och icke af lagförklaring.

Med afseende på lämpligheten af det föreslagna stadgandet vill jag väl icke neka att fall kunna inträffa. då förmyndarens hörande må kunna åsidosättas, såsom när förmyndaren är rymd eller håller sig undan; men äfven då skulle en god man kunna förordnas för att bevara myndlingens rätt till dess frågan blifver i laga ordning afgjord; när deremot förmyndaren är nära till hands och utan tidsutdrägt kan få del af ansökningsen om hans entledigande, bör, efter min åsigt, någon sådan process icke medgifvas. Det ifrågakända undantagsstadgandet är allt för ingripande i viktiga rättsförhållanden för att ej behöfva med noggranna bestämmelser inkränkas. Dessutom skulle, om det föreslagna stadgandet antages. åtskilliga andra föreskrifter i följd deraf blifva nödvändiga, hvarå Utskottet ej synes hafva tänkt. Någon föreskrift finnes t. ex. icke gifven derom, att en förmyndare, som entledigas från sin befattning, skall erhålla del af ett sådant beslut, och det är väl icke för mycket att han får veta, att han blifvit skiljd från sin befattning. I afseende på hans rätt att klaga erfordras också bestämmelser. Enligt lag skall klagan föras inom viss. kort tid från beslutets dag; men skulle han kunna skiljas från sin befattning utan att höras, måste klagotiden beräknas från delfäendet af beslutet. Stadgandet i 25 kap. 22 § Rättegångsbalken om den längre besvärstiden af natt och år, hvilken der bestämmes för det fall att rättegångsfel genom underlåtet hörande blifvit begånget, kan ingalunda vara lämpligt i det fall då underlåtenheten är legaliserad. På dessa skäl skulle jag hafva yrkat, att detta moment, liksom det sednare, hvarom jag längre fram vill yttra mig, blefve till Utskottet återförvisadt; men jag har ett annat skäl för att yrka afslag. Det visar sig af betänkandet. att Riksdagen för några år sedan ingick till Kongl. Maj:t med begäran om en förändring af stadgandena om förmyndarevärdet i den syftning, att förmyndarens rätt att förfoga öfver myndlingens medel måtte inskränkas. Utarbetandet af ett sådant förslag möter visserligen svårigheter; men man har dock att förvänta en proposition från Kongl. Maj:t. och jag tror icke det vore lämpligt att under tiden antaga ett öfvergångsstadgande eller en provisionel lagstiftning, då den icke är af större betydelse än denna. Jag yrkar afslag.

Herr Westman: Visserligen har jag nyss af en ledamot i öfverrätt hört sägas huru ifrågavarande förordning rätteligen bör tillämpas; men icke förty måste jag förklara, att fall förekomma då domaren är nödsakad att handla i motsatt riktning, och detta, såvidt jag kan finna, på fullgiltiga skäl. Enligt lag åligger det domaren att tillse, att ommyndig får förmyndare; och 20 kap. 8 § Arfdabalken stadgar tillika, att ej må den vara förmyndare, som är gäldbunden eller slösare. Om nu af gode männen anmälan gjorts, att en utsedd förmyndare sedermera blifvit gäldbunden eller gjort sig känd för slöseri, så har jag ansett mig ega stöd af lag att från befattningen skilja en sådan förmyndare utan hans hörande. Det anmärktes, att han vid sådant förhållande icke blefve i tillfälle att öf-

verkliga beslutet. Men jag tror, att det icke kommer att dröja, innan han om ett sådant beslut erhåller kannedom, enär den nye förmyndaren icke läser underlåta att så fort som möjligt delgifva den entledigade förmyndaren rättens beslut, och från detta delgifvande torde besvärstiden böra räknas.

Med den åsigt jag har i fråga om författningens tillämpning synes mig väl, att den föreslagna förklaringen borde vara öfverflödig; men då, enligt hvad jag hört uppgifvas, det inträffat, att både Hofrätt och Högsta domstolen, när en förmyndare öfverklagat ett underrättens beslut, hvarigenom han ohördan blifvit skiljd från förmynderskap, återförvisat ärendet, och sålunda olika åsichter om författningens tillämpning förefinnas, synes mig verkligen skäl vara att erhålla en lagförklaring. Då emellertid, såsom den föregående värde talaren anmärkt, den föreslagna redaktionen icke är tillfredsställande, förenar jag mig i yrkandet om återremiss.

Herr von Koch: Huruvida formen för det föreslagna beslutet må vara riktig eller ej lemnar jag derhän, men då, såsom de två föregående talarne ådagalagt, författningen i olika instanser tillämpas olika, så läser det fall vara för handen, då man vill hafva en lagförklaring. Uppenbart torde också vara, att det, för att betrygga den omyndiges rätt, stundom kan vara af nöden att genast från förmynderskap entlediga en vårdslös förmyndare, äfven utan hans hörande, på det han icke må få tillfälle att sticka undan något. Man får icke heller betrakta förmynderskapsbestyret såsom en rättighet, och förmyndaren är icke att betrakta såsom part utan såsom en förvaltare af andras medel; och lika väl som en embetsman eller uppborädsman, som kommit på balans, sedan balansen yppats, icke vidare får utöfva sin befattning, lika väl måste en oskicklig förmyndare genast kunna skiljas från förmynderskapet. Derest det icke är periculum in mora, läser väl i allt fall icke någon domare vidtaga en sådan åtgärd förrän förmyndaren blifvit hörd.

Det förundrar mig, att icke någon af dem bland Första Kammarens ledamöter, som icke reserverat sig, uppträdt till försvar för Utskottets förslag, i hvilken händelse jag sluppit att här uppträda.

I sakens närvarande skick och då det synes mig, att man icke bör bemöta ett förslag, hvars vigt man icke kan underkänna, med rent afslag, anser jag mig böra yrka återremiss. Visserligen anförde den förste talaren såsom skäl, hvarför han i stället att yrka återremiss begärde afslag, den omständighet, att frågan vore föremål för behandling inom Justitie-departementet; men då särskildt nämnda departement är sysselsatt med en sådan massa af dit hänskjutna ärenden, att man icke kan räkna ut när detta ärende blefve färdigt, torde nämnda skäl få anses icke här ega tillämpning.

Herr Faxe: Jag önskar fästa Kammarens uppmärksamhet på sednare delen af 5 § i nu gällande förordning, deri stadgas, att om gode män anse nödigt att förmyndare lemna inteckning eller annan säkerhet för de medel, som hos honom innestå, och sådant för rätten anmäla, så eger rätten *efter förmyndares hörande* derom förordna så-

som nödigt och skäligt pröfvas. Om nu, när fråga är om den lindrigare åtgärden, att erhålla säkerhet för medlen, ovilkorligen erfordras att förmyndaren skall höras, så är väl detta ännu mer af nöden innan man tillgriper den strängare åtgärden, att skilja honom från förmynderskapet.

I öfrigt vill jag erinra att då domstolen, genom att ålägga förmyndaren att ställa säkerhet för den omyndiges medel, kan skydda denne mot förlust, förefinnes icke skäl till en så häftig åtgärd, som den att skilja en förmyndare från förmynderskapet utan hans hörande; och af samma anledning finner jag det föreslagna stadgandet, att beslut om förmyndares skiljande från förmynderskap skulle gå i verkställighet utan hinder af besvär, ej heller vara behöfligt.

Jag instämmer med Herr von Gegerfelt i anhållan om afslag.

Herr Hasselrot: Jag har icke varit i tillfälle att höra de anmärkningar som här blifvit gjorda emot Utskottets förslag; men jag anser mig skyldig uttala den åsigt, som hos mig gjort sig gällande vid domarembetets utfvande. Såsom domare har jag aldrig tvekat att, när omständigheterna det påkallat, från förmynderskap skilja en förmyndare, äfven utan hans hörande. Sådana fall har jag ansett vara för handen, när förmyndare t. ex. rest till Amerika eller hans ekonomiska ställning varit sådan, att han, om han finge tid på sig, skulle förskingra myndlingens medel. Domstolen är öfverförmyndare och såsom sådan både berättigad och pliktig att noggrannt bevaka den omyndiges rätt; och jag har funnit lagen tydlig derutinnan, att för förmyndares entledigande icke ovilkorligen erfordras hans hörande, i den omständighet, att lagen uttryckligen föreskrifvit ett sådant förfarande när fråga är om behovet af säkerhet för de anförtrodda medlen. Då emellertid, enligt hvad upplyst blifvit, Hofrätt ändrat sådana af underrätt meddelade beslut, lär det väl vara af nöden att en förklaring beslutas, på det domaren må kunna bevara omyndigs egendom. I sådant hänseende är det jemväl af vigt att antaga den föreslagna författningen, att beslut, hvarigenom någon till förmyndare förordnas eller någon från förmynderskap entledigas, skall utan hinder af klagan lända till efterrättelse intilldess detsamma varder ändradt. Ty om ett sådant beslut icke skulle omedelbart gå i verkställighet, kunde förmyndaren under tiden förskingra den omyndiges medel.

Jag anhåller derföre, att Utskottets förslag, såväl till förklaring som författning, måtte af Kammaren bifallas.

Grefve Mörner, Oscar: Obestridligen är ordnandet af förmyndarevården ett af de svåraste föremål för lagstiftning. Å ena sidan gäller det att värna personer, som icke sjelfva kunna skydda sin rätt; å andra sidan måste detta uppdrag lemnas personer, som med fullt skäl kunna säga: vi uppfylla våra skyldigheter såsom statsborgare, betala våra utskylder etc., hvarföre skola vi mot vår vilja tvingas att mottaga en dylik besvärlig befattning. Då nu staten emellertid anser sig kunna pålägga en sådan börda, bör staten åtminstone tillse, att personens rättigheter icke ytterligare kränkas, hvilket blefve följ-

den om ifrågavarande förslag antoges. En person har mottagit ett förmynderskap. Prat uppkommer, att hans affärer äro på obestånd. Detta kommer till de gode människens kännedom och dessa anse sig med anledning deraf böra hemställa om personens skiljande från förmynderskap. Domaren, som kan vara en förständig man, men som icke ovilkorligen alltid eger önskvärd skarpsinnighet, tror sig göra väl, då han afsätter förmyndaren. Hvad blifver nu följden? Jo, när talet går ikring i orten, att personen blifvit skiljd från förmynderskap, ligger det antagandet nära till hands, att han är osäker i sina affärer; och han löper då fara att blifva störtad eller åtminstone skadad i sin ekonomiska ställning, till följd af ett uppdrag, som han, emot sin vilja, varit nödsakad att emottaga. Det vore då bättre om domstolarne, innan en förmyndare förordnas, noggrannare och omsorgsfullare, än som vanligen är fallet, pröfvade personens lämplighet, ty sedan en förmyndare blifvit förordnad, bör hans rätt icke obehörigen förnämmas, allraminst då den åsyftade verkan icke med säkerhet kan påräknas. Man säger, att det vore nödigt entlediga en förmyndare utan hans hörande, emedan det är fara värdt, att han eljest kan förskingra allting; men äfven om det blir en ny förmyndare, kan dermed icke alltid förekommas förskingring af den omyndiges medel. Har nemligen den förre förmyndaren varit dålig och slarvig, så lär han icke brådska med att lemna medlen ifrån sig, och under tiden har han minst lika godt tillfälle att undanskaffa medlen, som om han blifvit hörd vid nästa ting.

Det har blifvit anmärkt, att då, i händelse af anmälan om behof af säkerhet, lagen föreskrifvit förmyndarens hörande, så skulle dermed lemnats anvisning, att förmyndaren skulle kunna entledigas utan hans hörande. En sådan slutledning torde emellertid vara föga antaglig, helst det uttryckligen är stadgadt, att inteckning icke kan tagas i en persons egendom utan hans hörande, med mindre förskrifningen uttryckligen innehåller sådant medgifvande. Då det nu är enligt svensk lag gällande grundsats att ingen skall dömas ohördan, och dessutom det med förslaget åsyftade gagn icke skulle vinnas, yrkar jag, att detta förslag, som jag inom Utskottet sökt motarbeta, och deremot jag jemväl reserverat mig, måtte af Kammaren afslås.

Herr Hasselrot: Med anledning af den siste värde talarens anmärkning, att det åsyftade gagnet icke skulle ernås, emedan, efter det ny förmyndare blifvit utsedd, den förre förmyndaren fortfarande kunde förskingra myndlingens medel, ber jag att få erinra, att den nye förmyndaren icke lär underlåta att genast begära kvarstad, för att dermed skydda sin myndling, och han kan likaledes, för att bereda ytterligare säkerhet, söka inteckning. Visserligen beviljas icke inteckning förrän förre förmyndaren blifvit hörd, men då inteckningens förmånsrätt gäller från den dag inteckningen söktes, kan af det härigenom försäkrade uppskof icke föranledas någon skada. Den nye förmyndaren har således till sitt förfogande erforderliga medel, för att förekomma, att den entledigade förmyndaren efter sitt skiljande från förmyndarevärdan kan förskingra sin förre myndlings medel.

Domstolen är öfverförmyndare och måste följaktligen vara be-

rättigad att skilja en oskicklig eller afviken förmyndare, utan att dennes hörande erfordras. Denna rättighet anser jag vara grundad i sakens natur, men då det visat sig, att en annan uppfattning gjort sig gällande hos Hofrätt och Högsta domstolen, lärer väl nödigt vara att få en lagförklaring; och vidblifver jag derföre mitt yrkande om bifall till Utskottets förslag.

Herr von Koch: Den siste talaren har, som jag tror, fullständigt vederlagt hvad Grefve Mörner yttrade derom att ingenting skulle vinnas genom stadgandet att en förmyndare kunde, utan att höras, skiljas från sitt förmynderskap, och i sammanhang dermed erinrade han om, att i fall kvarstad och in-teckning sökes, medför den, oakadt den nu icke kan beviljas, dock företrädesrätt från ansökningsdagen. I afseende på Grefve Mörners yttrande derom att det skulle för en förmyndare vara så ofantligt hårdt och för hans kredit störande om han kunde skiljas från sitt förmynderskap utan att höras, ber jag att få anmärka, att om han afhört diskussionen, skulle han hafva funnit, att redan nu så praktiseras af åtskilliga bland våra äldre domare, som tillhöra denna Kammare. Om det redan nu praktiseras på detta sätt, som han finner upprörande, så bör han väl icke hafva något emot att frågan kommer tillbaka till Lag-Utskottet, af hvilket han är ledamot, på det man må söka bota ett sådant missförhållande, som skulle ega rum. Emellertid tror jag, att man mycket väl kan tolka lagen så som dessa domare göra; och i sådana fall, är det vanligen den som är på stället som bäst känner till hvar skon klämmer och hvilka åtgärder, som böra iakttagas. Jag tror också att icke många gamla landtdomare skulle i denna fråga hysa den åsigt man här velat göra gällande. Jag tror också att äfven den af mig högt aktade underdomare som reserverat sig kan blifva nödsakad att göra ett undantag i trängande fall.

En vördad talare på jönköpingsbanken, har sagt, att man borde af det större sluta till det mindre, eller att då en förmyndare skall höras i fråga om hans skyldighet att ställa säkerhet, bör han äfven höras då det är fråga om det större, nemligen att blifva skiljd från sin befattning. Jag tror att gamla lagen hade rätt, då den uttryckligen stadgade, att förmyndaren skulle höras i nyssomförmälda fall, äfvensom att lagen icke afsåg, att han borde höras vid entledigande från sin befattning. Ty förhållandet är i dessa båda fall helt olika. I det ena fallet vill jag erhålla rätt i förmyndarens egendom, och deröfver bör han höras förrän en sådan rätt beviljas, men i det andra fallet, då det är fråga om att skilja honom från en *förvaltning*, som han icke kan handhafva, och en medborgerlig pligt, som han icke kan uppfylla, anser jag det vara riktigt och nödvändigt för skyddandet af den omyndiges rätt att han kan från sin befattning skiljas.

Jag hemställer till Herr Hasselrot, som yrkade bifall, om det icke vore bättre att förena sig med dem, som yrka återremiss, helst som jag anser att man borde redigera denna § med så stor omtänksamhet som möjligt, på det att exceptionela fall icke måtte tillämpas i otid, och på det att vissa restriktioner i den af Herr von Gerfelt antydda riktning måtte bestämmas. Jag yrkar återremiss.

Herr von Gegerfelt: Två härvarande underdomare hafva förklarar sig utan tvekan tillämpa gällande lag så, att en förmyndare kan, utan att höras, skiljas från sin befattning; men då det är upplyst, att såväl Hofrätt som Högsta domstolen hysa en motsatt åsigt, finner jag det vara något djertt, att man vill förklara gällande lag på ett sätt, som står i strid mot denna sednare åsigt. Det är åtminstone icke grannliga emot Högsta domstolen. Det är här fråga om det föreslagna stadgandet skall blifva en lagförklaring eller en lagförändring. Liksom förut medgifver jag, att något bör göras, men jag gillar icke hvad som blifvit föreslaget. Min mening var således den, att förslaget borde till Utskottet återförvisas, såvida man icke anser den omständigheten, att frågan uti en vidsträcktare omfattning utgör föremål för Kongl. Maj:ts pröfning, därför utgöra ett hinder. Hittills har detta varit Kammarrens åsigt. Vid alla riksdagar hafva vi haft massor af motioner, i afseende på hvilka detta förhållande egt rum, och jag påminner mig icke något undantag från den regeln, att om frågan varit beroende på Kongl. Maj:ts pröfning, detta utgjort skäl för afslag. Dessutom har det ganska liten praktisk betydelse, ty icke lär Kongl. Maj:t komma att till pröfning upptaga denna fråga annorledes än i sammanhang med den större, och jag tror icke heller att ett sådant förslag skulle tillstyrkas af Högsta domstolen och af Kongl. Maj:t godkännas, då ett förslag af mera vidsträckt omfattning är under utarbetning.

Jag vidhåller mitt yrkande om afslag.

Grefve Mörner, Oscar: Uti hvad af Herr von Gegerfelt blifvit yttradt instämmer jag i allo, hvarjemte jag, med anledning af det af en talare på wexiöbanken afgifna yttrande att, då våra underdomare icke tvekade att skilja förmyndare, utan deras hörande, från förmynderskap, en lagförklaring i sådan syftning borde beslutas, ber att få erinra om att just dessa underdomares åtgärder blifvit af öfverrätterna ogillade, och att sålunda prejudikat, hvilka borde lända underdomrarne till efterrättelse, äro gifna i motsatt riktning mot den af samme talare angifna, hvarföre jag för min del skulle finna det i hög grad olämpligt om Riksdagen skulle besluta sig för en sådan lagförklaring som den ifrågavarande.

Med afseende på hvad här blifvit yttradt om rättigheten att erhålla qvarstad och inteckning i förmyndares egendom, ber jag att få nämna några ord. Lagen säger i detta fall: "Söker någon hos Konungens Befallningshafvande, att galdenär må bysättas eller gods hans i qvarstad sättas, förty fara är att han viker undan eller sticker godset ur vägen". Det förutsattes sålunda att det skall vara klart att fara är att han viker undan eller sticker godset ur vägen, så att om detta ej är uppenbart, torde icke qvarstad kunna erhållas. Men om också qvarstad erhålles, är man enligt 8 Kap. 3 § Utsökningsbalken skyldig att genast angifva saken hos domaren. Dessa stadganden antyda, att för så tvistiga fordringsanspråk, som dessa i allmänhet äro, lär icke qvarstad beviljas.

I afseende på rättigheten att erhålla inteckning i förmyndarens egendom, tror jag icke heller att den nu föreslagna bestämmelsen

skulle blifva af något värde för myndlingen, ty då lagen stadgar att inteckning ej får ske utan för bestämdt belopp, skulle den nya förmyndaren, som icke kan känna det belopp, hvarom fråga är, icke kunna uppgifva något bestämdt sådant, och då kan domaren icke mot lagens stadgande fastställa inteckning.

Hvad frågan om återremiss angår, måste jag beklaga, att de Herrar, som förordat en sådan, icke tillika uppgifvit, i hvilken riktning de önskade att det nya förslaget måtte utarbetas, ty då här endast blifvit yttradt att det vore önskvärdt att *något* måtte göras men icke *hvad* som borde göras dervid uppgifvits; lärar väl Utskottet, som väl icke kan anses hafva någon divinationsförmåga och som man väl får antaga förut framkommit med det bästa förslag det kunnat åstadkomma, icke veta hvad det skall vidare utarbeta.

På grund af hvad jag nu anfört, vidhåller jag mitt yrkande om afslag.

Herr Caspersson: Jag hade icke ämnat uppträda i denna fråga och vill fatta mig helt kort. Man har här framställt de olägenheter, som skulle uppkomma för en förmyndare, ifall han skiljes från sitt förmynderskap utan att höras. Jag tror att dessa olägenheter skulle vara ungefär desamma om han höres eller icke, men jag lemnar detta derhan.

Hela författningen om förmyndarevården är tillkommen för att skydda de omyndiges rätt, och det är således för de omyndiges skull och icke för förmyndarens som lagen blifvit stiftad, hvarföre jag ock tror att förmyndarens rätt bör vika för den omyndiges. Jag vill fästa uppmärksamheten på, att det finnes fall, då det är nödvändigt att vidtaga hastiga åtgärder, såsom då förmyndaren rymt eller hans egendom är under utmätning eller han gjort konkurs och inställeldagen inträffar så tidigt, att icke någon annan förmyndare kunnat med iakttagande af alla formaliteter tillsättas för att bevaka myndlingens rätt. Utaf dess skäl anser jag en förändring vara önskvärd och af behovet påkallad.

Hvad angår frågan att hos regeringen begärts nya stadganden om förmyndarevården, får jag erkänna, att jag icke är fullt säker på innehållet af denna framställning; men om jag ej missminner mig, har den afseende på förvaltningen af de omyndiges medel och tillsättande af Förmyndarekammare. Detta har visserligen ganska nära sammanhang med den nu förevarande frågan, men det är dock icke samma fråga, hvarföre jag ock tror att Riksdagens förut gjorda framställning icke bör lägga hinder i vägen för att efter behof göra särskild framställning i detta fall.

En talare har fäst på uppmärksamheten på att, i fall ärendet återförvisades, skulle Utskottet för sin ledning behöfva litet närmare underrättelser om de åtgärder, som Kammaren önskade måtte vidtagas. Jag får derföre icke förtiga de åsikter jag hyser, utan anspråk på att kunna uttrycka hela Kammarens mening. Först och främst tror jag det vore lämpligare att förslaget affattades i form af lagförändring heldre än i form af lagförklaring, och för det andra tror jag det vore önskvärdt att ett tillägg gjordes till stadgandena om besvärs

anförande. Då nu dessa förändringar förutsätta en ny redaktion, som Kammaren icke gerna kan på stående fot åstadkomma, förenar jag mig med dem, som yrka återremiss.

Herr Stråle: För min del anser jag det föreliggande förslaget mera afse en lagförändring än en lagförklaring; men då efter förmenande en förmyndare är att betrakta såsom förvaltare och icke ovilkorligen såsom part, och då, såsom flere talare påpekat, fall kunna inträffa, när åtgärder genast böra vidtagas, för att skydda en myndlings egendom, synes mig det af Utskottet söka mål vara förtjent af synnerlig uppmärksamhet. Förslaget innehåller nu, att rätten skulle kunna, utan förmyndares hörande, skilja honom från förmynderskapet. Måhända bör ett stadgande i denna riktning meddelas för det fall att synnerliga skäl förete sig; men måne icke en annan utväg, som mindre strider emot vanlig rättegångsordning, kan väljas, den nemligen att interimsvi afstånga en förmyndare från förmynderskapet, och under tiden förordna en god man? Af flera skäl, som här blifvit under diskussionen framställda, kan jag icke godkänna det förslag, som nu blifvit framställt, men anholder om återremiss, så att frågan må underkastas ytterligare pröfning.

Herr Hasselrot: Jag ber om tillgift att jag för tredje gången uppträder; men då här är fråga om återremiss, tillåter jag mig att svara på några anmärkningar, som blifvit gjorda emot förslaget. En talare, ledamot af Lag-Utskottet, har yttrat, att det icke skulle tjena något till att skilja förmyndaren ohördan från förmynderskapet, emedan, om man söker kvarstad på hans egendom, det skulle draga ut länge på tiden i allt fall att få säkerhet; men jag hemställer, om det icke skulle kräfva längre tid att först höra förmyndaren och sedan blifva i tillfälle att göra hvad man kunde göra genast. Åtminstone vinner man tid genom att förordna den nya förmyndaren genast, som kan söka kvarstad; och jag vet, att Kongl. Maj:ts befallningshafvande icke tvekat att lemna kvarstadsresolution genast.

Vidare får jag i anledning af samme talares yttrande, att man ej visste det belopp, hvarför man skulle söka inteckning till myndlingens säkerhet, erinna, att en förmyndare skall hvarje år aflemlna räkning öfver myndlingens tillgångar och ingifva densamma till gode män, hvilka skola granska räkenskaperna, och af sista årets räkenskaper får man kändedom om det belopp, hvarför nye förmyndaren är skyldig att söka inteckning.

Det har blifvit sagdt, att det skulle vara onödigt att begära en lagförklaring, då den redan vore gifven af Hofrätterna och Högsta domstolen, och man har häraf velat draga den slutsats, att, då Hofrätterna och Kongl. Maj:t icke bruka skilja förmyndare från förmynderskap, utan deras hörande, lagen i så fall skulle vara klar. Jag är endast underdomare, men likväl icke skyldig att döma efter prejudikat, utan jag dömer endast efter Sveriges lag och bästa förstånd, Att rätta sig efter prejudikat kan nog vara bra; men jag tror, att det vore bättre om vi finge en lagförklaring i detta fallet. För att emellertid icke splittra meningarne, finner äfven jag mig böra yrka

återremiss, öfvertygad att lagförslaget blir antaget i Andra Kam-maren, och då Lag-Utskottet sålunda endast kommer att hemställa, att Första Kam-maren måtte fatta sitt beslut, blir det tillfälle för mig att yrka bifall.

Friherre Nordenfalk: Diskussionen har visat att, vid tolk-ningen af ifrågavarande lagparagraf, två olika meningar göra sig gällande. Detta synes mig vara det bästa beviset för behovet af densamma förtydligande. Om Kam-maren anser, att den af Utskot-tet föreslagna lagförklaringen är otydlig eller oriktig, kan jag väl förstå yrkandet om återremiss, men jag kan deremot icke förstå, att, när det faktum är klart, att lagen blifvit tolkad på olika sätt, man då kan önska afslå hvarje förtydligande af densamma. Det är redan påpekadt, att grunden för Lag-Utskottets förslag hufvudsakligen är den, att förmyndare icke bör anses såsom part, utan såsom en per-son, den der innehar ett förtroendeuppdrag och som, derest man ej anser honom vidare kunna fylla detsamma, kan af domstolen derifrån skiljas och detta, om det för myndlingen anses af vigt, utan att höras, derest han icke genast kan anträffas, eller andra skäl möta för hans skyndsamma hörande. Jag förenar mig med dem, som yrkat bifall till betänkandet och ber att få ånyo påpeka olämpligheten af ett rent afslag, då något slags förtydligande af stadgandet i en eller annan riktning är otvifvelaktigt behöfligt.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad samt Herr Gref-ven och Talmannen yttrat, att under densamma hade yrkats dels bi-fall till Lag-Utskottets ifrågavarande förslag, dels återremiss deraf och dels afslag derå; framställde Herr Grefven och Talmannen först proposition på bifall till förslaget, hvarvid svarades många nej jemte några ja, sedermera proposition på återremiss deraf, då svaren ut-föllo med många ja jemte åtskilliga nej, och slutligen proposition på afslag å merberörda förslag, hvilken proposition besvarades med många nej jemte åtskilliga ja; hvaruppå, och efter det proposition på återremiss af förslaget ånyo blifvit framställd samt med många ja och några nej besvarad, Herr Grefven och Talmannen förklarade sig nu hafva funnit ja öfvervägande.

Utskottets förjättningsförslag.

Herr Faxé: Jag har redan framställt mina anmärkningar mot detta moment och skulle vilja begära afslag derpå; men det torde icke vara värdt, då första momentet redan blifvit återremitteradt, i hvilket fall äfven detta moment lär komma att följa med.

Herr von Gegerfelt: Då första momentet blifvit återremitte-radt, antager jag såsom gifvet, att det skall blifva samma beslut i aiseende å detta moment. Jag ber att i anledning deraf få fram-ställa några anmärkningar mot detsamma. Här synes mig, att Ut-skottet är inne på den rätta vägen, att så väl i förmyndarefrågor som andra ämnen en vidsträcktare verkställighetsmakt bör följa på

underrätts beslut, än lagen för närvarande medgifver. Utsökningskomiténs betänkande har i detta hänseende ganska goda bestämmelser, som äfven äro tillämpliga i detta fall; men då Utskottet föreslår, såsom en ovilkorlig följd af underrätts beslut, att det skall gå i verkställighet, synes mig att man i detta hänseende gått något förlångt. Att ställa en person under förmyndareinseende är i sanning ingen ringa åtgärd; den ingriper djupt i de personliga rättigheterna. En förmyndare, icke allenast eger, utan är äfven enligt lag, förbunden att sälja myndlingens lösören, som han för tillfället icke behöfver, och om beslutet ändrades, finge myndlingen nöjas med köpeskillingen. Jag tror derföre, att man bör gå mycket försigtigt tillväga. Utsökningskomitéen har föreslagit verkställighet af underrätts beslut i åtskilliga fall, hvilka dock icke så djupt ingripa i de personliga rättigheterna, som detta skulle göra. Den stadgar borgen för skada och öfverlemnar åt den domstol, som dömt, att i första hand pröfva, huruvida verkställighet bör följa på beslutet. En sådan pröfningsrätt borde äfven här stadgas såsom vilkor för att beslutet skall gå i verkställighet.

Dessutom ber jag att få fästa uppmärksamheten på en omständighet i denna punkt, som förekommer mig som en inadvertens. Det föreslås, att underrätts beslut skall, ändå att klagan deröfver föres, gå i verkställighet, intill dess det genom laga kraft egande utslag af högre rätt ändradt varder. Således, om en person genom underrätts beslut ställes under förmyndareinseende, följer verkställighet härpå; men om Hofrätten upphäfver detsamma, följer icke verkställighet på detta Hofrätts beslut, utan personen skall fortfarande stå under förmyndareinseende, till dess Kongl. Maj:t pröfvat och fastställt Hofrätts beslut. Detta står dock i strid mot allt hvad i nu gällande lag är stadgad; ty om utmätning sker på grund af Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes eller underrätts beslut, går den åter efter Hofrätts ändring. Jag kan icke inse, hvarföre man skulle tillerkänna mindre kraft åt Hofrätts friande än åt underrätts fällande. Ej heller är det hållbart, att då verkställighet följer å underrätts beslut hvarigenom någon ställes under förmyndarskap, enahanda verkställighet ej skall följa å Hofrätts enahanda beslut, vare sig att detta meddelas omedelbarligen, såsom i fråga om frälsemän, eller efter klagan öfver underrätts beslut. I fråga om förmyndares förordnande kunna otvifvelaktigt fall inträffa, då ett underrätts beslut kan och bör gå i verkställighet; likasom å andra sidan fall, då detta icke bör ske. Antag, att en skicklig och vederhäftig person, som innehar ett förmyndarskap, söker entledigande derifrån, och den som i stället föreslås mot sitt bestridande får sig ålagdt att emottaga detsamma, så synes mig icke vara skäl, att detta beslut går i verkställighet, deraf myndlingens rätt och fördel icke i väsentlig mån beror. En sådan verkställighet skulle göra befattningen allt för ambulatorisk.

På dessa skäl får jag yrka återremiss.

Efter härmed slutad öfverläggning, gjordes först proposition på bifall till förslaget, hvarvid svarades nej, och sedermera proposition på återremiss deraf, som med ja besvarades.

2:dra—5:te punkterna.

Biföllos.

Föredrogos ånyo och biföllos Lag-Utskottets den 6 och 12 dennes bordlagda utlåtanden:

N:o 12, i anledning af väckta motioner om antagande af uppgjorda förslag dels till lag om inskrifning i fastighetsbok jemte i sammanhang dermed erforderliga författningar, dels till förordningar om lagfart med fastighetsfång samt om in-teckning i fast egendom m. m.; och

N:o 13, i anledning af väckt förslag, åsyftande förändrade bestämmelser i fråga om lagfart å fastighetsfång.

Föredrogos ånyo och biföllos Stats-Utskottets den 9 och 12 dennes bordlagda utlåtanden:

N:o 28, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående väckt fråga om afsöndring af jord från Sänga prestbord till utvidgning af Sänga-mo exercisplats i Wester-Norrlands län; och

N:o 29, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående jordafsöndring från för detta kaptensbostället Torp till byggnadsplats och planteringsland för en folkskola i Långseruds församling af Werm-lands län.

Föredrogos ånyo Stats-Utskottets den 9 och 12 dennes bordlagda utlåtande N:o 30, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition i fråga om försäljning af ett postverket tillhörigt hus i Upsala stad.

Grefve Mörner, Carl Göran: Vid genomläsning af det nu föredragna statsutskotts-betänkandet har jag icke kunnat undgå att fästa uppmärksamheten vid det öde, som hvilat öfver ifrågavarande, postverket tillhöriga hus i Upsala. Under åren 1862 och 1863 gjordes å detsamma en reparation till ett värde af 5,800 R:dr; nu skall en större reparation förestå, och hela husets värde är 12,000 R:dr för närvarande. Man har således för 10 år sedan reparerat detsamma med en kostnad, som nära nog motsvarar halfva värdet; och nu är det troligen icke ens värdt så mycket, ty tomten är icke upptagen till särskildt värde, och om man särskildt beräknar värdet af tomten, blir det icke mycket för sjelfva huset. Nu är dessutom föreslaget, att postinspektoren skulle, för mistningen af den åt honom i posthuset upplåtna boställsvåning, få tillgodonjuta en årlig hyresersättning af 600 R:dr eller 5 procent ränta på hela husets värde. Jag

undrar dock hvad postkontorets lokal varit värd under den föregående tiden och föreställer mig att å den såsom ersättning till postinspektoren föreslagna summa borde afräknas värdet af postkontorets lokal. Stats-Utskottet har emellertid icke upplyst till hvad värde förmånerna af fria boställsrum för postinspektoren vid beskattningen uppgifvits. Detta hade dock varit en lämplig grund för bestämmandet af hans ersättningsbelopp; men det är naturligtvis en småsak under våra rika tider. Då detta möjligen skulle kunna taga utsträckning i någon större grad, har jag derföre velat till protokollet yttra, att det förefaller mig, att ärendet icke precist erhållit den behandling af Stats-Utskottet, som man kunnat önska.

Herr Montgomery-Cederhielm: Jag medgifver, att den här föreslagna försäljningen icke synes vara någon särdeles lysande affär för staten eller postverket, men tror likväl icke, att den är så dålig, som Grefve Mörner framställt. Posthuset i Upsala är, såsom de fleste af Herrarne känna, beläget i grannskapet af biblioteksbyggnaden, och det nuvarande jernvägsstationshuset på andra sidan om ån vid Kungsängen, och således på ett högst betydligt afstånd från hvarandra. När jernvägen till Sala och Gefle blir färdig, komma alla posterna att samlas vid jernvägsstationen och måste föras genom staden till det nuvarande posthuset, hvilket blir i högsta grad olämpligt. Dessutom är denna byggnad i bristfälligt skick, hvilket visar sig deraf, att värdet vid värderingen uppgick till endast 12,000 R:dr dels till följd af sjelfva byggnadens sämre beskaffenhet, och dels emedan tomten verkligen icke är särdeles mycket värd, ty den ligger i en backslutning och kan icke med fördel byggas med något större hus.

Det är sannt, att, om man bifaller den Kongl. propositionen, den nuvarande postinspektoren skulle erhålla en hyresersättning af 600 R:dr, hvilket är lika med 5 procent af hela husets värde; men man får komma ihåg, att den nuvarande postinspektoren är 82 år gammal, och att man således icke kan föreställa sig, att denna ersättning kan komma att länge till honom utgå. Jag tror således, att, då isynnerhet en större reparation förestår, det är allt skäl att afhända sig denna egendom, och då derjemte blifvit upplyst, att postverket kan till billigt pris få hyra annan lämplig lokal, hvilken ligger nära jernvägsstationen, får jag yrka bifall till Stats-Utskottets betänkande.

Öfverläggningen ansågs härmed slutad, och utlåtandet bifölls.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till afgörande Bevillnings-Utskottets den 9 och 12 dennes bordlagda betänkande N:o 5, angående stämpelpappersafgiften.

Utskottets

Utskottets hemställan å sidan 2.

Friherre Raab, Adam: Skälet, hvarför jag väckte denna motion, var, att jag genom egen erfarenhet i två särskilda fall kommit under fund, huruledes fastighetskrediten kan störas genom nu ifrågasvarande föreskrift i stämpelpappersförordningen. Jag ansåg mig såsom representant skyldig att derå fästa uppmärksamheten, och samma pligt ålägger mig nu att med några ord närmare utveckla detta. Jag skall bedja att få till bemötande af Utskottets motiv anföras ett par exempel, der jag sjelf varit part, så att säga. Utskottet säger, "att tillräcklig säkerhet för in-teckningsegare förefunnes, med bibehållande af det nuvarande stadgandet, derest desse i tid bevakade sin rätt". Jag egde en egendom i grannskapet af Stockholm, hvilken jag sålde för 400,000 R:dr. Ett halft år derefter blef den såld för 500,000 R:dr, och så fort som möjligt var att kunna, till följd af uraktlåten betalning, lagsöka, gjorde jag det. Icke desto mindre drog det ut sin långa tid, innan egendomen kunde försäljas, och den blef slutligen på utmätningssauktion försåld för 256,000 R:dr. Ingen må väl säga, att, då jag sålde samma egendom för 400,000 R:dr, jag var alltför oförsigtig som behöll in-teckningar till 235,000 R:dr, eller något öfver hälften af köpeskillingen. Likväl, när kronfogden kom fram med liqviden, hade omkostnader, upplupen ränta och innehållande af stämpelpappersafgiften för de 2 föregående köpen, utgörande för det förra 2,400 R:dr och för de andra 3,000 R:dr, eller tillsammans 5,400 R:dr, vållat, att jag skulle blifva af med 10,000 R:dr. Sedermera, genom något förändrade förhållanden, har jag icke gjort så stor förlust; men emellertid visar sig häraf, att, äfven med stor försigtighet och iakttagande af noggrann omsorg att icke låta en dag gå förlorad att genom lagsökning få ut sin rätt, man kan på ett sådant köp blifva af med en icke obetydlig summa. Jag har ett annat exempel i afseende på en mindre egendom, hvilken endast kostade 25,000 R:dr, der jag hade in-teckning, och der jag fått släppa till beloppet för stämpelpappersafgiften till två föregående köp, oakadt in-teckningen ansågs ganska god, då jag tog emot densamma. Således tror jag icke, att det verkligen förhåller sig så, som Utskottet säger, "att det dessutom förutsätter, att en fastighet flera gånger under loppet af ett år ombytt egare, och att sådant under en följd af år egt rum, för att, såsom motionären befarat, den bristande stämpelafgiften för föregående icke lagfarna fång skulle kunna blifva så betydlig, att den komme att menligt inverka på in-teckningsegares rätt; samt ett sådant förhållande skäligen lärers få anses vara ett så sällsynt undantagsfall, att en lagförändring, som kan för staten medföra förlust af inkomst utaf stämpelafgifter, icke bör deraf föranledas". Jag tror icke, att dessa fall kunna vara så sällsynta, som Utskottet sagt; åtminstone är det besynnerligt nog, att jag, som icke brukat handla med egendomar och icke haft fordran i andra exekutivt försålda egendomar, på båda dessa råkat göra förluster till följd af stämpelpappersafgift, som icke varit betald. Dessa "sällsynta fall" måste deremot tyvärr ofta förekomma, och jag har er-

farit, att sådant ofta varit förhållandet här i Stockholm, der husköpen gått raskare än egendomsomsättningen på landet.

Ingen kan förneka, att icke det ligger makt uppå att inteckningar skola återfå det anseende, som de förut haft i vårt land. För närvarande vill icke någon bank taga emot inteckningar, och privata personer sky dem också. Man lånar hellre ut mot hvilken annan säkerhet som helst än mot inteckning, till och med på blotta namn. Då förstår jag icke, hvarföre man ej skulle vidtaga sådana åtgärder, som försäkra inteckningsinnehafvare att få ut sin rätt. I afseende å förmyndaremedel har man ansett rätt att sätta dem efter inteckningar; men här gillar man en tyst förmånsrätt, som icke kan beräknas; ty det är omöjligt att veta, huru många köp vinglare kunna företaga med egendomar. Jag tror derföre, att, om Utskottet behagat närmare öfverväga denna fråga, Utskottet skulle hafva kommit till den åsigt, att det är nödvändigt för fastighetskrediten, att någon åtgärd i detta afseende vidtages. Jag har uppfyllt min pligt, då jag vid två riksdagar fästat uppmärksamheten på detta, och då jag nu anfört exempel på, huru lätt den nu gällande föreskriften kan leda till förluster. Jag anser alltså, att det för samhällets nytta och krediten i vårt land borde vidtagas den lagförändring som jag föreslagit; men om icke någon understödjer min mening, skall jag icke yrka proposition derå. Jag har härmed blott velat utveckla mina tankar och gifva motiv för min motion.

Herr von Stockenström: Denna fråga, som nu är föremål för behandling, har redan vid två föregående riksdagar förelegat Riksdagen, och både Bevillnings-Utskottet och Riksdagen hafva då stannat i samma slut, hvartill Utskottet vid denna riksdag kommit. Jag kan visserligen icke annat än medgifva, att olägenheter kunna inträffa af det nuvarande stadgandet; men jag kan likväl icke vara ense med Friherre Raab i hvad han sagt, att åtgärder böra vidtagas, för att inteckningshafvare skola få ut sin rätt, under det man genom dylika åtgärder skulle åvägabringa ett förhållande, hvarigenom staten lätt kunde gå miste om sin rätt. Jag tror för min del, att statens rätt måste stå före den enskildes. Om det stadgades, såsom Friherre Raab föreslagit, skulle lätt kunna hända, att, när man ville taga ut lagfartskostnader af föregående köpare, man antingen finge vända sig till personer, som icke egde någon tillgång, eller icke kunde anträffa köparne, emedan de begifvit sig bort från landet. I sådant fall vore det en gifven förlust för staten. För öfrigt föreställer jag mig, att man väl i de flesta fall kan se sig före, så att ej någon förlust uppstår. Om man ämnar köpa en egendom, bör man väl, innan man avslutar köpet, tillse, att man får del af åtkomsthändlingarne, hvaraf kan synas om något föregående köp icke blifvit lagfaret, och således kunna beräknas de lagfartskostnader, som återstå att betala; och då får man antingen taga dessa kostnader med i beräkningen eller också afstå från köpet.

Hvad inteckningshafvares rätt angår, är det vanligen förhållan-

det, att sådana inteckningar, på hvilka man i detta fall gör förlust, i sjelfva verket icke äro af något särdeles stort värde. De äro vanligen tillkomna på det sätt, att man från början haft en fordran utan någon säkerhet, men sedermera förskaffat sig inteckning i gäldenärens egendom, säkerligen ganska ofta i den öfvertygelse att man lätt kunde komma att förlora på densamma.

Med afseende å hvad jag sålunda yttrat, får jag anhålla om bifall till Utskottets betänkande.

Herr von Geijer: Jag ber att få instämma med Friherre Raab i denna fråga, och jag har redan förut vid föregående riksdagar gjort detsamma. Jag får nämna, att det, som han här anfört till försvar för sin motion, blifvit af mig i alla viktiga omständigheter, så godt jag förmått, framhållet uti Bevillnings-Utskottet, då frågan der förevär. Att jag emellertid underlätit att reservera mig emot Utskottets betänkande, kommer sig deraf, att jag icke kunde tillstädeskomma när betänkandet justerades.

Jag skulle önskat, att man här skärskådat saken ur sin rätta synpunkt, hvilket den siste talaren icke efter mitt förmenande gjorde. Han talade, efter som jag fattade hans ord, om hvad köparen kunde göra för att undvika förlust i följd af det nu gällande stadgandet. Derom är enligt min tanke icke fråga utan blott om den tysta förmånsrätt, som eger rum, och hvars gräns icke han på förhand beräknas. Mot tyst förmånsrätt är ju all försigtighet fåfång från inteckningshafvarens sida. Med anledning häraf tror jag, att det vore ganska behjertansvärdt att taga frågan i närmare skärskådande, och jag vill derföre hemställa, att Kammaren måtte återremittera denna punkt, i synnerhet som motionären icke föreslagit någon formulering af paragrafen; och att få en sådan här, lærer väl icke gå för sig.

Friherre af Ugglas: Jag ber att i likhet med en föregående talare särskildt få fästa Kammarens uppmärksamhet på, att denna fråga nu utgjort föremål för Bevillnings-Utskottets behandling under tre på hvarandra följande riksdagar, och att alldeles samma skäl, som föranledt motionens framställande till innevarande Riksdag, äfvenledes vid de föregående tillfällena blifvit åberopade, samt att dessa skäl då af både Utskottet och Riksdagen icke ansetts vara af beskaffenhet att böra föranleda till någon förändring i stämpelpappersförordningens i detta afseende gällande bestämmelser. Sedermera hafva ej några nya omständigheter inträdt, som kunna tala för ett afvikande från de sålunda omfattade åsigterna. Endast det, att *samma* representation ej bör i *samma* sak och under *oförändrade* förhållanden fatta olika beslut, synes mig vara tillräcklig anledning att biträda Utskottets förslag, men dessutom har ett fullgildt skäl dertill för mig förefunnits i den omständigheten, att jag anser Bevillnings-Utskottets första pligt vara att tillse, det statens rätt i afseende å bevillingens utbekommande blir noga iakttagen och att, der möjligen denna rätt kan komma i kollision med den enskildes, denne sednare bör ställas i andra rummet. Och jag vågar vidare påstå, att det

mycket behjertansvärda fall, som den ärade motionären här anförde, så helt och hållet tillhör undantagen, att jag ingalunda kan föreställa mig, att det kan vara skäl att vidtaga en lagförändring för förekommande af ett sådant fall. helst som, genom den af honom föreslagna åtgärd, obestrirligen förluster för staten skulle uppkomma. Ty om staten ej får hålla sig till den sednaste fångesmannen, utan skall uppsöka föregående fångesmän, hvilka måhända än sakna tillgångar, än ej äro till finnandes, äfventyrar staten sin rätt att utfå hvad enligt gällande lag tillkommer densamma. Jag kan ej finna skäligt att för ett och annat undantag vidtaga åtgärder, som kunna leda till skada för det allmänna; och då Riksdagen dessutom förut, vid pröfning af de utaf Friherre Raab i denna fråga andragna skäl, ej funnit en förändring i det ifrågasatta hänseendet böra vidtagas, hemställer jag om bifall till Utskottets förslag i denna punkt.

Herr von Gegerfelt: Jag medger gerna, att den omständigheten att två nästföregående Riksdagar ogillat motioner af samma innehåll, som den hvilken föranledt Bevillnings-Utskottets förevarande hemställan, fullkomligen berättigar densamma. Men med hvarje fråga är det dock förhållandet, att åsigtorna rörande densamma så småningom utveckla sig och mogna, och man har mer än en gång sett, att förslag, ehuru desamma, då de först framstälts, blifvit ogillade, sedermera ansetts fullt berättigade och bifallits. För min del finner jag Friherre Raabs motion ej blott behjertansvärd, utan äfven grundad på full rättvisa. Skyldigheten för en inteckningshafvare, som för bevakande af sin fordran nödgas inropa en fastighet, att betala äfven den stämpelavgift, som belöper sig på föregående innehafvare, hvilka försummat att behörigen lagfara, kan obestrirligen anses vara för fastighetskrediten ganska menlig. Det stadgande, hvari förändring här är föreslagen, innebär ingenting mindre än en tyst förmånsrätt, som utgår före inteckningar och dessutom till obegränsadt belopp. Hvarje annan tyst förmånsrätt kan antingen till beloppet på förhand beräknas, eller ock kan den ej uppgå till någon nämnvärd summa. Här är ej förhållandet sådant. För hvarje öfverlåtelse af en fastighet på t. ex. 100,000 R:dr, uppgår stämpelavgiften till 600 R:dr, och den sålunda förmånsberättigade summan, multiplicerad med öfverlåtelsernas antal, kan blifva ganska betydlig, om en mängd öfverlåtelser utan mellankommen lagfart skett.

Det har blifvit nämndt, att statens rätt borde tillgodoses före den enskildes. Men statens rätt i detta afseende är beroende af de bestämmelser, som förordningen innehåller. Frågan är: hvad anser man vara rätt och billigt att staten uttager såsom skatt, och i hvad form bör detta uttagas? Det synes mig ej vara med rättvisa och billighet öfverensstämmande, att en person af det skälet, att staten bör utfå hvad den med rätta tillkommer, skall betala hvad som åligger *en annan* att betala, ty hvarje köpare af fastighet är obestrirligen skyldig att för sig betala lagfartskostnaden för sitt fäng. Jag kan, för min del, ej finna rättvist att ålägga en *följande* köpare att erlägga den avgift, som bort drabba en *föregående*. Kan verkligen den förstnämnde anses skyldig att hålla staten skadeslös för den

förlust, som måste drabba densamma derigerom att den ej kan få ut en sin fördran hos en tredje person? Jag tror det ej! På grund af hvad jag haft äran att anföra, får jag instämma i det här framställda yrkandet om återremiss.

Herr von Koch: Jag anmälde mig i anledning af Friherre af Ugglas' yttrande. Sedan dess har den siste talaren emellertid på ett så fullständigt sätt geudrifvit de åsikter, som i berörda yttrande framställdes, att jag skulle kunna inskränka mig till att instämma med honom. Jag vill dock endast i korthet ytterligare betona hvad han framhöll derom, att såsom ett argument mot förslaget antagande ej torde kunna erkännas den omständigheten, att det vid åtskilliga föregående riksdagar afslagits. Det är nemligen, såsom Herr von Gegerfelt anmärkt, icke synnerligen ovanligt, att en sak, äfven om den har all möjlig rättvisa och billighet för sig, ej genast vinner gehör, utan att det fordras lång tid innan den till slut omfattas af majoriteten. Detta argument torde väl således kunna anses vederlagdt, och likaså torde förhållandet vara med det andra argumentet, som Friherre af Ugglas framställde, eller att statens rätt borde inu ifrågavarande hänseende sättas före den enskildes. Jag tror det vara Bevillnings-Utskottets skyldighet ej blott att *bevaka* det allmännas rätt, utan ock att se till, att de *författningar*, enligt hvilka staten skall göra sin rätt gällande, blifva *rättvisa och billiga*; och i fråga om statens rätt, å ena, och den enskildes, å andra sidan, kan jag, då fråga är om lagstiftning, ej ingå på att statens rätt måste i första rummet tillgodoses. Jag tror tvärtom, att det är staten ovärdigt att lagstifta så, att den enskildes rätt i någon mån kan blifva uppoftad, och så fattige äro vi icke och så fattig bör ej heller staten blifva, att den behöfver tillskansa sig något på den enskilde medborgarens bekostnad.

Huruvida det för öfrigt kan vara något att vinna med en återremiss, då ej en enda reservation finnes betänkandet vidfogad, lemna jag derhän. Jag förenar mig dock med dem, som yrka derpå, af den anledning att en återremiss åtminstone måste betraktas såsom en opinionsyttring, och framför allt är jag angelägen, att det ej må kunna sägas, att Första Kammaren bifallit detta Utskottets förslag, utan att ens någon röst höjt sig deremot.

Utom det att jag ogillar hela det sportelsystem, utaf hvilket äfven detta stadgande är ett uttryck, ber jag endast att få tillägga, att ett, enligt mitt förmenande, ytterst talande skäl mot bibehållandet af detta beskattningssätt förefinnes deri, att den afgift, som här uttages, ofta drabbar den nödställda. Jag behöfver, för att förtydliga hvad jag menar, endast påpeka huru ofta fastighetsförsäljning förorsakas af egarnes ekonomiska trängsmål. Jag anser det, för min del, ytterst olämpligt att öka antalet af skatter, som skola uttagas vid sådana tillfällen, och att man snarare bör söka att afskaffa eller förmildra alla sådana afgifter, som falla på dem, som blifvit genom en eller annan omständighet nödsakade att afhända sig sin egendom. Jag förenar mig i alla delar med Herr von Gegerfelt.

Friherre Raab: De båda sista talarne hafva redan upptagit till besvarande ordförandens i Bevillnings-Utskottet mot förslaget gjorda anmärkningar. Men jag ber dock att till hvad de yttrat få tillägga några ord. Hvad den omständigheten beträffar eller sjelfva det hufvudmotiv, från hvilket Utskottets ordförande utgick, i det han motsatte sig förslaget, nemligen att frågan ogillats vid två föregående riksdagar, ber jag att få erinra, att vid båda dessa riksdagar förekom den till behandling i riksdagens sista minuter, så att tiden ej medgaf den utredning, till hvilken en återremiss skulle syftat, och annat derföre ej återstod än att godkänna eller afslå Utskottets betänkande. Således ligger deri ett ytterligare skäl till det, som anfördes af Herrar von Gegerfelt och von Koch, hvarföre de två föregående Riksdagarnes åtgärder i detta hänseende ej böra anses inverka på det beslut, som denna Riksdag skall fatta. Jag kan ej förneka, att jag hyser den föreställning, att ledamöterna i Utskottet ej gifvit sig tid att tänka sig in i frågan, och ett ytterligare stöd för denna åsigt erhöj jag af hvad min ärade vän bakom mig nyss yttrade derom, att förslaget afsåge att skydda köparen. Mitt förslag angår ej köparens rätt. Denne kan nog skydda sig; han kan fråga sig för angående lagfarten och derefter rätta sitt bud. Motiionen afser inteckningssegarne, som genom nuvarande stadgande äfventyra att förlora vare sig direkt derigenom att, då likvid skall erläggas, lagfartsungälderna utgå före inteckningarne eller indirekt genom minskning i egendomens värde.

Hvad ordföranden i Utskottet sagt om kronans rätt för den enskilde påminner om ett poem, hvars tendens jag icke trodde att man ville tillämpa i denna Kammare, och som går derpå ut, att man lika väl kan slå ihjäl bagaren som smeden. Ty frågan gäller ingenting mindre än att låta en person blifva lidande för en annans försumlighet och såmedelst straffa en oskyldig, ty såsom sådan vill jag betrakta den, som med fullt förtroende lemnar lån på en egendom mot inteckning till halfva taxeringsvärdet, men ådrages förlust derigenom att egendomen går ur hand i hand, och då dessa öfverlåtelse stundom ske till verkligen hyperboliska pris, kunna förlusterna blifva högst känbara.

Det yttrades, att man bör ej stiffta lagar för undantagsfall. Men om vi genomgå de förslag, som här äro före om lagförändringar, finna vi, att hvarje af dem äsyftar sådana undantagsfall. Icke lärer väl någon vilja påstå, att det är regel, att hvarje förmyndare är en slarf i vårt samhälle; likväl vill man, för den händelse att en eller annan är det, genom lagstiftning söka förebygga de vådor, som i dessa undantagsfall kunde vara att befara. Jag hoppas äfven, att det skall höra till undantagen att egendom går i köp från den ena vinglaren till den andra; men vill man bevaka den enskildes rätt, måste man taga just dessa undantagsfall i betraktande.

Efter jag nu fått något stöd för mina åsikter, får jag nu framställa yrkande om proposition på återremiss.

Grefve Hamilton, Hugo Bengt Archibald: Af ordföranden i Bevillnings-Utskottet synas mig goda skäl hafva blifvit anförda för

bifall till Utskottets betänkande, och jag har ej heller funnit att dessa skäl här blifvit i någon mån vederlagda. Jag anhåller att få fästa uppmärksamhet å hurusom det stadgas i förordningen, att köpare, hvilken underlåter att i behörig tid låta lagfara, riskerar att få betala en plikt, motsvarande hela värdet af det stämplade papper, hvarmed köpebrevet bör förses. Jag tror, att här ligger en tillräcklig garanti för att köpare i allmänhet skall låta lagfara och alltså betala behörig stämpelafgift, motsatsen är säkerligen helt och hållet ett undantagsförhållande. Dessutom, om man afser att med förändringen skydda inteckningsegare, får jag påpeka huru obetydligt belopp här i sjelfva verket är i fråga, här gäller endast 60 öre för hvarje 100 R:dr. Är inteckningen i sig sjelf god, torde ej den nedsättning i egendomsvärdet, som genom en sådan afgifts utgörande förorsakas, vara af någon den ringaste betydelse. Jag anhåller om bifall till betänkandet.

Grefve Mörner, Carl Göran: Den talare på calmarbänken, som yttrade sig först i denna fråga och som sedermera åter haft ordet, har egentligen betonat, att han med sin motion afsåg att skydda inteckningshafvaren mot de förluster, af hvilka denne, enligt nu gällande lagbestämmelse, kunde drabbas; men icke kan genom det förslag, motionären framställt, sådana förluster med någon säkerhet förebyggas. Mångfaldiga förhållanden kunna nemligen inverka på en intecknings säkerhet, och om äfven i det af motionären anförda exempel varit fråga om inteckningar inom halfva taxeringsvärdet af den intecknade fastigheten, så kan aldrig förekommas, att egendomssegare, icke åtnöjande sig med att inteckna sin fastighet till hälften af nämnda värde, utställer inteckningar till tre fjerdedelar eller fem sjettedelar af egendomsvärdet. För långgifvare mot sådana inteckningar kunna väl förluster lätteligen uppkomma, äfven om motionärens förslag antoges, och det kännes kanskelika svårt för den ene som den andre långgifvaren att ej få valuta för sin inteckning.

Emellertid innefattar det nu existerande stadgandet icke, enligt min uppfattning, någon obillighet. Enligt 6 § i Kongl. kungörelsen om stämplade pappersafgiften den 18 Augusti 1871 ifrågakommer *ej* förnyad beläggning med stämpelpapper för hvarje transport eller öfverlåtelse af köpebref, så vida öfverlåtelsen eller transporten egt rum inom den för lagfart föreskrifna tid, räknad från första köpet, samt öfverlåtelsehandlingen inom samma tid företetts hos domstolen för uppbudts erhållande. Är åter händelsen den, att den tid, inom hvilken uppbud å det äldsta, icke lagfarna köpet bort tagas, gått förbi, utan att vederbörande köpare fullgjort sin skyldighet att till lagfarts erhållande förete köpebrevet, finnes, för att motverka en sådan försummelse å köparens sida, stadgadt att denne skall erlægga böter motsvarande värdet af det stämplade papper, hvarmed köpebrevet bort förses, men den svåraste påföljden och hvilken, enligt mitt förmenande, måste verka till att köpare ej annat än i ytterst sällsynta undantagsfall skall underlåta att behörigen lagfara, är den, att fordringsegare hos föregående egaren kunna för sina hos denne tilläfvventyrs egande fordringar få inteckning i den fastighet.

hvarå lagfart sålunda ej inom behörig tid sökts, och att dessa in-teckningar ega bestånd. Skulle nu möjligen en in-teckningshafvare just till följd af denna underlåtenhet å köparens sida hafva vunnit panträtt i fastigheten, så kunde det väl ej vara annat än i hög grad billigt, att han bekostade stämpelpapperet å det eller de köpe-bref, hvilkas försummade uppvisande just beredt honom tillfälle att kunna söka och vinna in-teckning.

En annan talare anmärkte att genom nu gällande stadgande skulle afgifter till obegränsadt belopp kunna komma att drabba den nye köparen, oaktadt all möjlig försigtighet å dennes sida. Enligt mitt förmenande kan förhållandet svårligen blifva sådant. Den som köper egendom utan att göra sig underrättad om beskaffenheten af *åtkomsthandlingarne* till densamma är i sanning mycket oförsigtig, och tager han dem i betraktande, så lärer det ej blifva svårt för honom att beräkna till hvad belopp den ifrågasvarande afgiften uppgår.

Då den nu ifrågasatta förändringen synes mig kunna leda till att öppna dörren för ytterligare svårigheter och möjligen för nya bedrägliga tillställningar, får jag, som ej vill med min röst härtill bidra, anhålla om bifall till Utskottets förslag.

Herr Faxe: För den händelse att återremiss skulle beviljas, anser jag mig böra fästa uppmärksamheten derpå, att denna fråga icke är så enkel, som den af åtskillige talare blifvit framställd. Den omfattar två olika kasus. Det ena huruvida genom det nu befintliga stadgandet in-teckningshafvares rätt blifvit för nära träd; det andra huruvida det skall lemnas utan påföljd för en köpare att ej fästa uppmärksamhet dervid, att ett föregående köp ej blifvit lagfaret. I förra fallet kan jag möjligen finna, att den föreslagna ändringen är af billigheten påkallad. Men i det sednare fallet, när försäljningen skett frivilligt, kan jag icke se, hvarföre den nye köparen skulle befrias från skyldigheten att tillse det föregående köp blifvit lagfaret; och tycker jag, att om han underlåtit detta, man icke bör hafva någon misskund med honom.

Jag har blott velat fästa uppmärksamheten på dessa förhållanden, så att Utskottet, i händelse af återremiss, ej må förbise dem, men jag gör icke något yrkande.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till Utskottets förevarande hemställan och dels återremiss deraf; framställde Herr Grefven och Talmannen proposition på bifall till Utskottets hemställan och, då dervid svarades många ja jemte åtskilliga nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

Utskottets förslag å sidan 4.

Herr Stråle: Ett bifall till Utskottets förslag i denna punkt skulle, enligt mitt förmenande, understundom leda till en ganska obillig påföljd. Med de höga taxeringsvärden, som fastigheter både i Stockholm och på många andra ställen i vårt land nu äro åsatta,

är det icke ovanligt, att egendomar, isynnerhet vid exekutiva auktioner, försäljas till ett pris, betydligt understigande taxeringsvärdet. Detta åsättes nu för 3 år i sender, och under denna tid kunna egendomsvärdena väsentligen förändras. Om Utskottets förslag varit lag, skulle den köpare, som för 250,000 R:dr inropade en egendom sådan som den under diskussionen öfver förra punkten omförmälde, hvilken var taxerad till 400,000 R:dr, fått betala stämpeln för fulla taxeringsvärdet eiller 400,000 R:dr. Jag förmodar, att i sådant fall de fleste köpare af större egendomar komme att fästa afseende å den höga stämpelafgiften samt vid exekutiva försäljningar bjuda ett med afseende derå minskadt belopp; och då utgår den förhöjda stämpelafgiften på bekostnad af inteckningshafvarnes rätt, som i alla fall redan är ganska reducerad. Och allt detta, för att staten skall få en ökad inkomst. Afven jag vill gerna bereda staten ökade inkomster, men jag vill icke, att det skall ske på obilliga grunder, hvarföre jag hemställer om afslag på den föreslagna punkten.

Herr von Stockenström: Det stadgande, som förordningen om stämpelpappersafgiften för närvarande upptager i detta hänseende, är temligen gammalt. Det härleder sig ifrån början derifrån, att vid köp, särdeles inom släkten, säljaren plägar betinga sig så kallade undantagsförmåner eller uppgör fördelskontrakt, och det var för sådana fall, som man ville göra en särskild föreskrift. Författningen säger, att ifrågavarande förmåner skola vara i köpebrevet säljaren förbehållna, men stadgandet har vunnit en vidsträcktare tillämpning och den praxis utbildat sig, att, så snart köpebrevet nämner något om köpekontrakt, detta sistnämnda blifvit af domaren inforrdadt, på det han måtte kunna tillse, huruvida detsamma innehölle något, som gjorde att vid stämpelbeläggningen taxeringsvärdet borde läggas till grund. Förstår man sig blott på att i köpebrevet icke åberopa, att några särskilda förmåner äro i köpet inbegripna, eller att något särskildt köpekontrakt finnes, kan man helt och hållet undgå att lemna någon upplysning derom. Otvifvelaktigt har det dock icke varit lagstiftarens mening, att öfverenskommelse af den beskaffenhet, som med föreskriften åsyftas, skulle kunna af en mindre samvetsgrann köpare undandöljas.

Det må nu vara godt och väl, att domaren, i fall han har anledning att misstänka något sådant, har rättighet att infordra köpekontrakt. Men det är icke sagdt, att han alltid kan få fram ett sådant. Lagen innehåller nemligen icke något stadgande om att köpekontrakt skall upprättas, och följaktligen kunna parterne, om sådant infordras, svara, att något kontrakt icke finnes. På det sättet är det omöjligt att taga reda på, om några särskilda öfverenskommelser egt rum, hvilka borde föranleda tillämpning af ifrågavarande stadgande. Detta har Utskottet ansett icke vara riktigt. I allmänhet är väl också taxeringsvärdet att anse såsom det rätta värdet på en egendom, och det värde, som bör komma mycket nära till köpeskillingen, ty det är ju föreskrifvet, att taxeringsvärdet skall åsättas med ledning af den köpeskilling, som sist blifvit betald. Det kan visserligen hända, och man har, såsom den föregående talaren

anmärkte, i synnerhet här i hufvudstaden, sett exempel derpå, att en högst betydlig skilnad stundom eger rum emellan taxeringsvärdet och köpeskillingen. Men det är en sak, som icke kan förekommas, att det vid vissa tillfällen skall inträffa en kris i handeln med fastigheter. Hvad då blir händelsen hör emellertid icke till de normala förhållandena.

Såsom hufvudsakligen bestämmande i denna fråga torde den omständigheten böra vara, att, om stadgandet icke blefve ändradt, det säkerligen skulle komma att gifvas tillfällen, då kronan blefve beröfvad större delen af sin rätt, derigenom att man kunde dölja den verkliga köpeskillingen och sätta den mycket lägre än egendomens rätta värde. Den motion, hvarpå detta betänkande grundar sig, upptager ett sådant fall, som är särdeles eklatant, och det är säkerligen icke det enda, som skall kunna åberopas.

Om man t. ex. vid köp af en bruks- eller fabriksegendom öfverenskommer att betala en summa i ett för allt för fastigheten, inventarier m. m. och då först beräknar de tillgångar som finnas utom fastigheten och upptager dessa efter deras bokföringsvärde, som kan vara högst betydligt, så kan man få ut största delen af köpeskillingen i inventarier, fordringar, byggnader och dylikt, hvarefter man har kvar en summa motsvarande kanske en tiondedel af det rätta fastighetsvärdet, och då anser man sig hafva rätt att sätta den summa, hvilken man sålunda får öfver, såsom köpeskillning för fastigheten. Enär man fått full valuta för det öfriga i löseegendom. Åberopas icke något köpekontrakt, måste domaren, då lagfart sökes, taga för godt hvad köpebrevet innehåller, huru orimligt detta än må förefalla. Ett dylikt förfarande kan väl icke vara öfverensstämmande med lagstiftarens mening och det medför en förlust för staten. Och denna kan blifva ganska betydlig, om det händer, att sådana beräkningar, som den jag nu exempelvis antydtt, uppgöras, då egendomen försäljes från sin förra egare till ett aktiebolag. Den lagfares då för ett ringa belopp och förlusten för staten blir så mycket större derigenom, att lagfartsafgiften sedermera aldrig kommer att utgå för den egendom, som öfvergått till bolaget, om detta för framtiden eger bestånd och endast aktierna öfverlätas. Jag erinrar mig, att vid nästföregående riksdag fråga väcktes, att staten skulle få ersättning för den förlust, som uppkommer derigenom, att fast egendom öfvergår till aktiebolag och lagfart sålunda icke vidare eger rum. Denna fråga förföll då, men den är icke utan sin betydelse och skulle få ökad vikt, om redan vid bolagets bildande staten blefve beröfvad sin rätt.

Jag tager mig friheten anhålla om bifall till Utskottets förslag.

Herr von Sydow: Lika med den förste talaren hyser jag betänklighet emot det af Utskottet framlagda förslaget. Till de skäl, han anförde, vill jag lägga ett annat, nemligen att förslaget, om det antoges, skulle komma att öka den redan betydliga kostnaden för hvarje lagfart; ty af det föreslagna stadgandet blefve en följd, att hvar och en, som skall söka lagfart, måste förut utlösa taxeringsbevis. Denna kostnad, som i och för sig icke är betydlig, blefve

dock kanbar, då den drabbade den fattigare delen af befolkningen, som endast köper lägenheter för några hundra riksdalers värde.

Äfven vill jag fästa uppmärksamheten derå, att fall kunna inträffa då taxeringsvärde icke är åsatt den lägenhet, hvarå lagfart sökes, såsom t. ex. en från ett hemman gjord afsöndring med bestämda gränser. Då saknas all upplysning huru mycket en sådan lägenhet är värd för bevillningsändamål, och denna kan icke vinnas förr än efter nästa taxeringskomité's sammanträde. Följden blefve väl då antingen att lagfarten å köp af en sådan lägenhet måste uppskjutas till dess taxeringsvärdet blifvit bestämdt, eller också att all verkan af denna föreskrift för köparen af en sådan lägenhet komme att förfalla.

Dessa skäl äro för mig af den vigt, att jag icke vill ingå på den föreslagna förändringen utan anhåller om afslag å den föredragna punkten.

Herr von Ehrenheim: Äfven hos mig har den föreslagna förändringen väckt några betänkligheter. Vid köp spelar i gällande författningar taxeringsvärdet icke någon annan röl, än att tjena till grund för stämpelbeläggningen, när köpeskillning i penningar icke finnes utsatt. Det har der, om jag så får säga, endast en biträdande ställning. Om åter i köpebrevet köpeskillningen finnes utsatt, så är det denna, eller det belopp som af köparen erlägges till säljaren, som lägges till grund för stämpeln, som är en skatt på sjelfva öfverlåtelsen och således bör bero på det värde som det öfverlåtna eger, då det öfverlätas. Taxeringsvärdet ligger till grund för andra beskattningar, men bör i detta fall endast i nödfall få användas; det är äfven alldeles gifvet, att det kan leda till ganska obilliga resultat. Det händer ofta, att en egendom, som under en gynnsam konjunktur blifvit åsatt ett högt taxeringsvärde, under en ogynnsam måste säljas till ett pris, som ganska betydligt understiger taxeringsvärdet. Det synes mig då obilligt, att säljaren, som genom den dåliga konjunkturen gjort förlust på egendomen, ytterligare skall belastas med hög stämpelafgift.

Af dessa skäl yrkar jag afslag på den föredragna punkten.

Herr von Gegerfelt: För min del vågar jag finna det af Utskottet nu gjorda förslaget särdeles godt och välbetänt; ty för det första har det fördelen af enkelhet, som i beskattningsfrågor är en god sak, hvaremot det nu gällande stadgandet är inveckladt och kompliceradt; och vidare motar detta stadgande all anledning eller frestelse att utsätta oriktiga eller diktade summor i köpebrevet, hvilket nu ofta händer och kan leda till menliga följder äfven i civilrättsligt hänseende. Enligt nu gällande lagstiftning kan jemväl föreskriften öppet eluderas. Nästan i hvarje fastighetsköp ingår lös egendom, och det står vederbörande fritt att huru som helst fördela köpeskillningen emellan den fasta och den lösa egendomen, och rättelse häri kan ej för statens räkning vinnas, äfven om missförhållandet ligger för öppen dag.

Man har anmärkt, att då taxeringsvärdet är för högt, det vore obilligt att bestämma stämpelafgiften därefter. Detta kan jag icke finna, ty när alla andra afgifter af fastigheten utgå efter taxeringsvärdet, så kan jag icke se hvarföre icke äfven denna skulle kunna göra det. Dessutom står det hvar och en, som anser sin fastighet för högt taxerad, öppet att söka nedsättning i taxeringsvärdet. Vill han hafva fördelarne af ett högt taxeringsvärde — erfarenhet visar att egaren ej så sällan för låns erhållande eller andra orsaker söker sjelf uppdriiva detsamma — så är det ock billigt, att han underkastar sig de olägenheter, som dermed äro förenade.

Man har här anmärkt, att afgiften genom detta stadgande i vissa fall skulle blifva högre. Under diskussionen öfver den föregående punkten var man rädd för att göra en nedsättning, äfven när en enskild kunde blifva lidande genom det nu gällande stadgandets tillämpning. Om nu genom det här föreslagna stadgandet afgiften något höjes, så torde vi derigenom kunna få en besparing för en annan gång till motvägande af den nedsättning, som i den förra punkten af motionären föreslogs.

Hvad angår Herr von Sydows anmärkning, att anskaffandet af taxeringsbeviset skulle öka lagfartskostnaden, så ber jag att få bemärka, att sådant i många fall redan nu fordras. Och dessutom torde denna sak kunna regleras så, att alla särskilda kostnader för parterne undvekes, t. ex. derigenom, att domaren erhöles en afskrift af taxeringslängden. Detta är emellertid en fråga som egentligen ligger utom ämnet. Jag yrkar emellertid bifall till den föredragna punkten.

Herr Friherre Raab, Carl: För min del kan jag icke instämma i den siste talarens yttrande. Man må gerna stifta lagar för att förekomma missbruk, men de få ej dertföre vara obilliga. Enligt detta stadgande skulle jag, i fall jag å utmätningsauktion för 60,000 R:dr köpt ett hemman, som är taxerad till 100,000 R:dr, ändock nödgas betala stämpelafgift efter 100,000 R:dr, och detta kan väl icke vara billigt. Dessutom vill jag anmärka, att, om man vill fastställa taxeringsvärdet såsom grund för stämpelbeläggningen, så skulle detta komma att inverka på taxeringskomitéerna och föranleda dem att i vissa fall åsätta högre värden. Jag får fördenskill yrka afslag å Utskottets hemställan i nu föredragna punkt.

Friherre af Ugglas: Jag har inom Utskottet biträdt detta förslag, enär det syntes mig komma att medföra särdeles mycken enkelhet och reda för underdomaren, som skulle verkställa den ofta ganska besvärliga karteringen. Vidare tror jag verkligt, att derigenom skulle förekommas de många gånger inträffande undersleiven, derigenom att köpeskillingen nedsättes under det verkliga värdet endast för att man skall erhålla en lägre kartering. Jag har sjelf sett exempel framdragna, som manat mig att biträda detta förslag, hvilket afser att förekomma sådana underslef.

I öfrigt ber jag att i hufvudsaken få instämma med Herr von Gegerfelt. Hvad särskildt beträffar Herr von Sydows anmärkning

om den kostnad, som skulle förorsakas genom anskaffande af taxeringsbevisen, så vågar jag till honom hemställa, huruvida icke denna kostnad skulle kunna helt och hållet undvikas, derigenom att lagfartssökanden företedde debetsedeln angående egendomen för näst-föregående år.

Hvad slutligen angår den omständigheten att det kan finnas lägenheter, som sakna taxeringsvärde, så faller det af sig sjelf, att man då måste hålla sig till den summa, som finnes i köpebrevet bestämd.

Då således den föreslagna förändringen leder till enkelhet, reda och säkerhet, tror jag det vara skäl att bifalla Bevilnings-Utskottets förslag.

Grefve Mörner, Carl Göran: Under den nyss afslutade diskussionen motsatte jag mig det förslag, som då framställdes. Jag ber nu att få fästa uppmärksamheten på hvarthän ett bifall till detta förslag skulle leda. Jag vill då hålla mig till det exempel, som redan blifvit anfördt, nemligen att en egendom, som är taxerad till 400,000 R:dr och intecknad för 250,000 R:dr, såldes på exekutiv auktion för 240,000 R:dr. Inteckningshafvaren förlorade således 10,000 R:dr. Vid den tid, då detta köp egde rum, utgick stämpelafgiften endast efter den bestämda köpskillingen. Hade den nu föreslagna lagen varit gällande, så skulle för alla de särskilda öfverlåtelserna af denna egendom fått betalas stämpel efter 400,000 R:dr; således icke efter den verkliga köpesumman, utan efter ett af en taxeringskomité åsatt pris, hvilket, man må hafva aldrig så stor aktning för taxeringskomitéerna, likväl icke torde vara det, för hvilket andra kunna vara hugade att köpa egendomen. Om herrar taxeringsmän hade skyldighet att öfvertaga en egendom efter det värde de åsatte den, vore kanske icke så mycket att säga; men nu då det är en fördel för kommunerna att uppsätta taxeringsvärdena för att kunna påföra en mängd fyrkar, och förändringar i taxeringsvärdena äro svåra att erhålla, enär auktoriteterna vid klagomål måste säga, att klaganden icke styrkt att taxeringsvärdet är för högt, ty detta kan icke styrkas, så synes mig, att den förändring, som här är föreslagen, kan leda till ganska betänkliga resultat, särdeles för en köpare som blir tvungen att köpa en egendom för att såvera inteckningar.

Den svårighet, man funnit för en ändamålsenlig tillämpning af den nu gällande lagen, synes mig ligga deri, att om i köpebrevet icke finnes utsatt, att säljaren förbehållit sig vissa förmåner eller tjänstbarheter, men domaren har anledning att antaga att så är förhållandet, så skulle han icke ega rätt att infordra det upprättade köpekontraktet. Detta är sannt efter ordalagen; men frågan blir då om icke ett bedrägeri i köpebrevet är begånget, hvarför laga åtal borde kunna ske. Skedde sådant några gånger, så tror jag icke, att man längre skulle skriva oriktiga köpebref, för att snåla in de der riksdalerna, hvarom nu är fråga. Men att, för att komma åt en och annan bedragare, stifta en lag, som är oberättigadt sträng, tror jag icke kan vara riktigt. Jag får derföre yrka afslag på den föredragna punkten.

Herr Hasselrot: Jag ber att till alla delar få instämma i hvad som här blifvit yttradt af Friherre af Ugglas. Den föreslagna förändringen skulle komma att medföra enkelhet, reda och säkerhet samt skulle bidra till större lättnad för underdomstolarne att tilllämpa författningen. Jag kan ej heller anse att, såsom en talare anmärkt, det föreslagna stadgandet skulle blifva förenadt med några större kostnader för den lagfartssökande; ty om ej taxeringsbevis finnes, behöfver det ej utlösas, utan kan sista årets debetsedel i stället biläggas, hvilket jag för min del alltid har funnit vara tillräckligt. Såsom förhållandet nu är måste ärendet uppskjutas om några särskilda förmåner finnas vara af säljaren betingade, och derigenom blir det för den lagfartssökande förenadt med större kostnader; ett dylikt uppskof skulle deremot undvikas om den föreslagna förändringen komme till stånd. Jag får därför anhålla om bifall å Utskottets hemställan i förevarande punkt.

Herr von Koch: Under den föregående öfverläggningen i dag har jag tagit mig friheten yttra att ifrågavarande skatt, som drabbar köpeafstal, är en dålig skatt, och en dålig skatt kan omöjligen leda till annat än bedröfliga konsekvenser; det är omöjligt att uttaga denna skatt på ett fullt riktigt sätt, utan att antingen leda till hårdhet eller till undanflykter och svek. Jag kan följaktligen ej annat än hålla Utskottet räknig, för att det, när så påtagliga missbruk förekomma, sökt motverka dem. Att den föreslagna förändringen skulle leda till enkelhet och reda, tror jag måste medgifvas af hvar och en, som har någon kännedom om huru det nu går till vid köpeafstal, icke undantagsvis, utan på många ställen snarare som regel, huru man nemligen vid försäljning af fastighet och lösegendom söker nedjemka litet å köpeskillingen för fastigheten, så att man skinnar staten på den afgift som är bestämd. Å andra sidan är det nog obestriddigt att fall inträffa då det är bra hårdt att taga ut en sådan skatt och tillämpa lagen. Herr von Sydow har derjemte sagt, och det kan ej vederläggas, att när afsöndring sker från en egendom, som består af olika jordmän, finnes ej något praktiskt sätt att uträkna taxeringsvärde åsatt den afsöndrade del, å hvilken lagfart sökes. Jag tror att hvad som nu sker endast blir ett palliativ; Herr von Stockenström har antydt den väg som man bör gå, såvida man vill vara rättvis, eller att utbyta denna skatt mot något annat rättvisare beskattningssätt som äfven drabbar aktiebolagen. Jag kan ej heller underlåta att fästa uppmärksamheten på hvad som är af så stor vikt för dagen, eller den massa egendom, som redan befinner sig i händerna på samt alltmera öfvergår till aktiebolag och deribland främlingar och hvilken egendom sedan, om också *en* enda person, köper alla aktierna, hvilket jag hört lär vara händelsen i åtminstone ett fall, likväl fortsätter såsom bolag och då blifver befriadt från alla afgifter vid ombyte af egare. De fördelar, som beviljats aktiebolag, äro i och för sig orättvisa och orimliga. Aktiebolag äro ett ondt, som ej kan rättfärdigas af något annat än att det finnes företag af en sådan omfattning, att de anses ej kunna drifvas med den förmögenhet, som finnes hos enskilda personer. Nu bildas aktie-

bolag för de obetydligaste företag. Måste de emellertid finnas, så böra de dock ej hafva några extra fördelar. Om Bevillnings-Utskottet med begagnande af sin rätt till initiativ hittade på någon afgift så att sådana fördelar ej tilldelades aktiebolag, tror jag det vore mycket väl. Än bättre vore, om man kunde helt och hållet borttaga denna afgift, som staten nu tager vid fast egendoms öfvergång ur en hand i en annan. För närvarande har man, efter min tanke, ej annat att göra än välja mellan olägenheter å ena eller andra sidan, och dervid måste jag bekänna att jag för min del heldre ger mitt bifall till Utskottets förslag, sedan uppmärksamheten blifvit fästad på de missbruk som de nuvarande förhållandena gifva tillfälle till. Skulle man vilja göra några modifikationer, så vore det att göra undantag för sådan egendom, som blifvit såld på *offentlig* auktion. Om man i denna riktning vill besluta sig för återremiss, vore det ganska bra, ty man skulle då förekomma den förnämsta anledningen till klagan. Jag yrkar dock ej på återremiss, om ej någon annan äfven gör det, utan bifaller Utskottets hemställan.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till Utskottets ifrågavarande förslag dels ock afslag derå; framställde Herr Grefven och Talmannen proposition på bifall till förslaget och, då dervid svarades många ja, blandade med nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

Herr *Stråle* begärde votering.

Uppsattes, justerades och antogs en så lydande voteringsproposition:

Den, som bifaller Bevillnings-Utskottets å sidan 4 af betänkan-
det N:o 5 gjorda förslag, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslår Kammaren ifrågavarande förslag.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—51.

Nej—34.

Utskottets sista hemställan.

Bifölls.

Föredrogs ånyo och bifölls Banko-Utskottets den 9 och 12 dennes bordlagda memorial N:o 9, i fråga om vidtagande af vissa förändringar uti inredningen af norra bankohuset.

Föredrogs ånyo Andra Kammarens den 9 och 12 dennes bordlagda protokollsutdrag N:o 111, med delgifvande af Kammarens beslut öfver första punkten i dess Tillfälliga Utskotts utlåtande N:o 19, öfver Herr Liss Olof Larssons motion N:o 4 och Herr S. Ribbingss motion N:o 165, rörande den medicinska undervisningens ordnande.

Grefve Hamilton, Henning: Den fråga, som behandlas i Andra Kammarens protokollsutdrag, är obestriddigen af stor vikt, då den rörer ej blott viktiga vetenskapliga intressen utan hela den af sjukdom lidande menskligheten. Jag tror mig likväl icke begå någon ohöflighet mot de ledamöter af Andra Kammaren, som utgjort denna Kammares Tillfälliga Utskott. då jag säger att deras betänkande icke nöjaktigt utreder frågan. Jag vågar därför hemställa, att Kammaren, innan den fattar sitt beslut öfver sjelfva frågan, måtte besluta att för densammas utredning tillsätta ett Tillfälligt Utskott, bestående af 5 ledamöter. I afseende å sjelfva saken gör den särskilda ställning, jag innehar, att jag ej för närvarande kan ingå i något bedömande af Utskottets förslag, och icke heller kan framställa den åsigt jag möjligen redan kan hafva fattat. I händelse Riksdagen beslutar en skrivelse till Kongl. Maj:t, kommer densamma sannolikt att remitteras till vederbörande auktoriteter, och jag får då äfven yttra mig deröfver, men måste förut inhemta utlåtanden från universiteten och Carolinska institutet. Det skulle således ej vara lämpligt, om jag nu uttalade mig på ett sådant sätt, att jag i mitt underdåniga utlåtande ej kunde fästa tillbörligt afseende på hvad af vederbörande auktoriteter blifvit yttradt. Hvad jag nu om saken kan säga blir således endast allmänna betraktelser i ämnet.

Det är vanligt och en logisk nödvändighet att, då man föreslår förändring i något redan befintligt, detta förslag grundar sig derpå att man anser det närvarande vara bristfälligt. Det är således klart att Herr Liss Olof Larsson icke är belåten med det skick, hvaruti den medicinska undervisningen befinner sig. Man kan med någon förändring i proportionerna säga härom hvad som blifvit sagdt om M:me Staël, att hon med veridens bifall kunde trösta sig öfver Napoleons misslag. Det är obestriddigt, att den medicinska undervisningen i vårt land befinner sig på en ståndpunkt, som tål jemförelse med förhållandena i Europas öfriga länder. Hos folk af 30 till 40 millioner måste det oftare hända än i ett litet land, att ett stort snille uppstår och bryter sin egen väg. I England, Frankrike och Tyskland uppstår därför oftare än hos oss en eller annan läkare, hvilken förtjenar och finner europeisk ryktbarhet, men jag tror, att man med något skäl kan säga, att detta, åtminstone hvad Eng-

land

land och Frankrike angår, varit i trots af sättet för den medicinska undervisningens ordnande, ej en följd deraf. Hvad som allmänt erkännes är, att knappast i något land läkarekorpsen i sin helhet åtnjuter ett sådant anseende som hos oss, både för teoretisk och praktisk bildning, och att det här nästan aldrig händer att bland läkarne finnas charlataner, hvaraf några andra länder hvimla. Redan detta ålägger stor varsamhet vid den föreliggande frågans behandling, så att man ej genom en förändring åstadkommer något sämre än hvad vi ega, och hvilket, med afseende å sina resultat, måste erkännas vara godt, så mycket mera som alla framstående lärare både vid universiteten och vid Carolinska institutet hafva erhållit sin utbildning under närvarande förhållanden. Deruti har jag dock kanske orätt, ty de mest framstående hafva erhållit sin undervisning före 1861, då förhållandena i sjelfva verket voro mindre goda än de för närvarande äro; det är således endast den yngre generationen, som erhållit sin bildning under nuvarande förhållanden, men äfven bland dem finnas flere så framstående, att de jäfva alla beskyllningar mot den medicinska undervisningen i vårt land att den skulle vara behäftad med några väsendtliga brister. Härmed har jag naturligtvis icke velat säga, att den icke kan fullkomnas, blott uttala min önskan att Utskottet måtte gå försigtigt till väga vid behandlingen af denna särdeles viktiga motion.

Jag hade ej tillfälle att bevista hela öfverläggningen om denna sak i Andra Kammaren, utan blott en del deraf, men jag har sedan hört sägas och äfven sett i tidningarne anfördt, att der blifvit uttalanden om mening, att tiden nu vore inne att genomföra fullkomlig likställighet mellan fakulteterna och Carolinska institutet. Detta ord *likställighet* var modernt på den tiden, då Carolinska institutet var universitetens underlägset i åtskilliga delar, men det har kommit alldeles ur bruk sedan förhållandet blef omvänt, så att Carolinska institutet i många afseenden måste erkännas vara öfverlägset. Jag tror därför, att detta ord nu gerna kan helt och hållet lemnas å sido. Efter min tanke kan en fullkomlig likställighet mellan universitetsfakulteterna och Carolinska institutet svårigen sättas i fråga. För att en sådan skulle ega rum, fördrades att lärarnes antal vid Carolinska institutet och vid hvarje fakultet vore lika stort, men vi veta att Carolinska institutet för närvarande har lika många lärare som båda universitetens fakulteter tillsammans. Vidare fördrades att den för undervisningen nödiga materielen, samlingar, tillgängliga sjuka, med ett ord allt hvad till undervisningens meddelande är nödigt, vore lika vid Carolinska institutet och vid universiteten. Detta är dock något som svårigen kan åstadkommas. Carolinska institutet har icke blott Serafimer-lasarettet med ett stort antal sjuka utan äfven flera specialsjukhus, som saknas åtminstone i Upsala och till en del äfven i Lund, barnhuset, barnbördshuset och syfilittiskt sjukhus. En likställighet dem emellan kan ej ävägbringas på annat sätt, än att antingen fakulteternas lärare ökas till samma antal som Carolinska institutets, eller också Carolinska institutets reduceras. Det förra skulle medföra en kostnad, som Riksdagen ej torde vilja underkasta

sig och som jag ej heller tror vara af behovet påkallad, om äfven en eller annan lärareplats vid universiteten kan vara erforderlig; det sednare, eller att reducera Carolinska institutets lärarekrafter, kan väl icke af någon sättas i fråga. Jag skulle ej heller förmoda att man på ett eller annat sätt kan ordna det så, att universiteten finge lika fullständiga kliniska anstalter som Carolinska institutet redan eger, och för att åstadkomma en dylik fullkomlig likställighet finnes då ej något annat sätt än att beröfva Carolinska institutet tillfälle att begagna de sjukinrättningar, som nu finnas i Stockholm. Om man också icke har tänkt sig någon af dessa åtgärder, så har man möjligen ändå tänkt, att likställighet i rättigheter kunde gifvas på det sätt, att både Carolinska institutet och universiteten finge rätt ej blott att meddela de särskilda vetenskapliga graderna utan också att meddela hela den undervisning, som för dem erfordras, men då dömer man ju nödvändigtvis dem, som undervisas vid universiteten, till underlägsenhet, då universiteten icke hafva möjligheten att gifva dem samma fullständiga praktiska undervisning som den, hvilken meddelas vid Carolinska institutet. Jag tror att man måste öfvergifva tanken på likställighet emellan de särskilda läroanstalterna och åtnöja sig med att ordna dem så, att genom samverkan dem emellan ändamålet vinnes, såsom hittills varit fallet. Man skulle kunna tänka sig, och jag har äfven hört detta förslag framkastas, att Carolinska institutet i hufvudsaken behölle den öfriga kliniska undervisningen, men att de tre specialklinikerna, barnhuset, barnbördshuset och syfilitiska sjukhuset, skulle skiljas derifrån och erhålla sina särskilda lärare, samt att undervisningen der blefve gemensam för både universiteten och Carolinska institutet, då man ansåg att universiteten i öfrigt hafva tillräckliga krafter för att meddela den kliniska undervisningen. Detta vore dock i min tanke mindre tjenligt, derför att man då bildade ett fjärde medicinskt undervisningsverk, som, högst ofullständigt till en början, snart skulle visa en benägenhet att, från att vara en blott praktisk anstalt, blifva en mer eller mindre teoretisk läroanstalt; och då hade vi sålunda icke blott den strid, som nu eger rum emellan hufvudstaden och universiteten, utan vi skulle äfven i hufvudstaden få en sådan täflan etablerad, en täflan som, efter min tanke, under nuvarande förhållanden väsendtligt bidragit till medicinska undervisningens höjande, men på detta sätt ej skulle leda till någon nytta. Jag anser att det vore särdeles önskligt att Utskottet, då denna fråga blifvit framkastad, ville taga äfven den i öfvervägande och söka gifva den en utredning i sitt betänkande, så att man finge klart för sig på hvilken väg man bäst kan komma till målet.

Det är ytterligare en fråga, och det är den sista jag för närvarande skall beröra, som blifvit mycket framhållen och om hvars beskaffenhet meningarne varit något sväfvande. Man har talat om Carolinska institutets *rättighet* att examinera och har sagt, att det borde hafva rättighet att verkställa medicinska kandidatexamen. I allmänhet kan man ej säga, att en statsinstitution har andra rättigheter än dem, som äro en följd af henne åliggande skyldigheter; för en institution, som skall meddela teoretisk undervisning, kan det vara

en rättighet att den förses med erforderlige lärare och materiel, men sedermera beror det på staten att bestämma motsvarande skyldigheter; om staten då af läroverket vill fordra att det verkställer examina, så blir det en läroverkets rättighet att verkställa dem, men man torde väl knappast kunna tala om en sådan rättighet, såvida den ej är grundad i en skyldighet. Jag vill derföre ej säga att jag icke finner den af lärarne i de teoretiska ämnena vid Carolinska institutet så ofta uttalade önskan att få examinera ganska naturlig, och det är också egentligen denna del af frågan, som Utskottet i Andra Kammaren behandlat till följd af den väckta motionen. Å ena sidan kan man väl säga, att det kan vara en ringa fördel att hafva det ledsamma åliggandet att examinera, att det upptager en tid, som kunde af den examinerande bättre användas, och att han kunde åtnöja sig med att meddela en god undervisning utan att fästa afseende å hvar examen skulle anställas. Det visar sig också på många ställen, att kliniska anstalter finnas, der endast undervisning meddelas, utan att dermed åtföljer någon examenspligt; och utan att man der åberopar sig på någon examensrättighet; men det ligger dock något naturligt i denna önskan, ty då en del af lärarne vid Carolinska institutet, de som meddela den praktiska undervisningen, hafva examensrätt och examenspligt, och lärarne i de teoretiska ämnena icke hafva ett sådant åliggande, komma de sednare vid sjelfva institutet i en obehaglig undantagsställning, och jag föreställer mig att det är just häruti som anledningen till missnöjet väsendtligen ligger. Det tillkommer nu Utskottet att pröfva detta förhållande och att sedermera föreslå den åtgärd, som möjligen kan vidtagas för att tillfredsställa institutets önskningsar, hvilket hvar och en naturligtvis gerna gör, så vida det med full tillförlitlighet kan visas, att ej den medicinska undervisningen i det hela derigenom kommer att lida, ty denna måste alltid sättas i första rummet.

Då frågan återkommer från Utskottet, i den händelse Kammararen tillsätter ett sådant, blir det tillfälle att yttra sig vidare i ämnet; och får jag nu endast anhålla om proposition å tillsättandet af ett Tillfälligt Utskott för frågans fullständiga utredande.

Herr Dickson: Då jag vid detta tillfälle ämnar göra samma hemställan som den föregående talaren, så skulle jag kunna inskränka mig till att nu blott med honom instämna, men jag vill äfven begagna detta tillfälle att uttrycka den förhoppning, att denna fråga måtte inom Första Kammaran få en mångsidigare belysning och djupare pröfning, än hvad hittills kommit densamma till del, ty jag kan icke undertrycka den åsigt, att frågans behandling inom Andra Kammarans Tillfälliga Utskott varit ganska ensidig. Jag ber äfven, att med ett par ord få uttrycka min egen ståndpunkt till denna fråga. Jag är en varm vän af läkarebildningen i vårt land, och jag har redan ett föregående år, då fråga här var om anslag till en adjunktur vid medicinska fakulteten i Upsala, yttrat, att det just var denna täflan mellan de olika läroanstalterna, som vi hafva att tacka för den höga ståndpunkt, hvarpå läkarevetenskapen i Sverige för närvarande hefnar sig. Just denna omständighet bör dock mana till

försigtighet vid alla åtgöranden i denna fråga. Allmänt erkännes nemligen, att den medicinska vetenskapen i Sverige står högt, och att den under de nuvarande förhållandena utvecklats till denna höga ståndpunkt och fortfarande framskrider till det bättre. Man bör därför gå varsamt till väga vid tillstyrkandet af en förändring i dessa förhållanden och noga se till hvad följden deraf kan blifva. Skulle nemligen följden blifva den, som syntes mig vara den genomgående tanken då denna fråga för flera år sedan uppstod, eller ett sammansläande af alla de medicinska läroverken i Sverige till ett enda, så kan jag icke annat än uttrycka såsom min åsigt, att detta vore den största olycka för läkarebildningen, som skulle kunna inträffa.

Herr Rydin: Då förslag nu blifvit framställt om denna frågas hänvisande till ett Tillfälligt Utskott, så behöfver jag icke yttra mig i sjelfva saken, utan vill blott fästa uppmärksamheten på några anmärkningsvärda förhållanden i det utskottsbetänkande, som legat till grund för det beslut, som af Andra Kammaren blifvit hit öfverlemnadt.

Då man ärnar göra en framställning till Kongl. Maj:t i en fråga, är det naturligtvis af största vikt, att denna framställning, för att den skall kunna tillmätas någon betydelse, stöder sig på riktiga fakta och är så tydlig och klar, att intet tvifvel kan uppstå om dess rätta mening. I detta hänseende vill jag blott som hastigast fästa det blifvande Utskottets uppmärksamhet derpå, att i det ifrågavarande betänkandet upprepas de oriktigheter, som innehölls i Rikets Ständers skrifvelse af år 1863, men med ytterligare tillägg af nya oriktiga uppgifter. Hvar och en, som går till källorna och läser de åberopade riksdagsbesluten 1841, 1848 och 1857, skall få ett helt annat intryck af dessa handlingar än af de ofullständiga redogörelser, som Andra Kammarens Utskott för desamma afgifvit. Alldeles liknande är förhållandet med det sätt, hvarpå Utskottet återgifvit komitébetänkandet af år 1859.

Vidare vill jag fästa uppmärksamheten på, att hvarken utskotts-
betänkandet eller diskussionen i Andra Kammaren lemna någon upplysning om, huruvida de i Riksdagens skrifvelse vid år 1863 gjorda förutsägelserna hafva slagit in. Det antogs nemligen, att den medicinska undervisningen skulle komma att lida af den år 1861 vidtagna anordningen, att Carolinska institutet icke skulle ega att i fullt mått begagna sina lärarekrafter, samt att det skulle komma att förfalla till yrkesmessig ensidighet, under det att fakulteterna skulle blifva ensidiga teoretiskt spekulativa skolor. Enligt min tanke har ingen af dessa förutsägelser gått i fullbordan. Huru dermed förhåller sig upplyses icke af Utskottet, oaktadt detta varit dess pligt, då det omtalar dessa förutsägelser. Lika litet har Utskottet i dess betänkande besvarat sig med att angifva de skäl, som af vederbörande auktoriteter anförts mot det sätt för denna frågas lösning, som nu åter är i fråga. Man får icke en gång veta af Utskottets betänkande, huruvida Carolinska institutet sjelf önskar den ifrågasatta examensrätten, än mindre om det anser sig kunna uppfylla de ökade for-

dringar, som skola blifva en följd af dess rätt att anställa medicine kandidatexamen. Enligt hvad jag känner, har institutet visserligen, i svar på remiss af Rikets Ständers skrivelse af år 1863, förklarat sig vilja hafva denna rättighet, men icke framställt någon plan för den teoretiska undervisningens anordnande. Denna fråga är således helt och hållet outredd och tarfvar vidare belysning.

Om man vidare tager i betraktande det beslut, som Andra Kammaren fattat i enlighet med Utskottets förslag, så är dervid att märka en ganska vigtig omständighet. Carolinska institutets hufvuduppgift har alltid varit att meddela den kliniska och praktiska undervisningen, och hvar och en inser naturligtvis, att den största vikt ligger på att denna del af läkarebildningen icke hämmas utan i stället befrämjas. Såsom Utskottet föreslår i sitt betänkande, och såsom Andra Kammaren fattat sitt beslut, finnes dock intet annat uttryckligen angifvet, än att medicine kandidatexamen skall få afläggas vid Carolinska institutet, men för resten synes man icke hafva frågat efter, huru det kommer att gå med de andra och vigtigaste delarne af den Carolinska institutet tillhörande undervisningen. Vidare är att märka att, hvilket beslut som än må fattas om institutets rätt att anställa kandidatexamen, så måste derunder förutsättas, att institutet verkligen kommer att öfvertaga förökade skyldigheter med afseende på den teoretiska undervisningen. Detta är dock icke af Andra Kammaren tydligen ut sagt, utan dess beslut innefattar endast, att institutet skall erhålla rättighet att anställa kandidatexamen, att Kongl. stadgarne af den 26 April 1861 derefter skola ändras, men att för öfrigt Kongl. Maj:t eger för ändamålet vidtaga hvilka åtgärder han behagar. Helt och hållet är lemnadt oafgjordt, huruvida såsom vilkor för examen skall iakttagas, att den dertill hörande undervisning skall ske med nuvarande lärarekrafter, eller om Kongl. Maj:t eger att fritt förfoga om verkställigheten och således inrätta nya lärareplatser och för dessa anticipationsvis anslå löner. Hvar och en vet visserligen, att Kongl. Maj:t icke kan tolka dessa ord i en så vidsträckt betydelse, att han till och med kan anse sig hafva rätt att för ändamålet godtyckligt förfoga öfver statens medel.

Men, invänder någon, hvarföre skall man ifrågasätta något så sjelfklart, som att Carolinska institutet ej vill och kan med sina nuvarande lärarekrafter ombesörja den teoretiska undervisningen? Denna invändning förtjenar dock afseende med hänsyn till denna frågas egendomliga ställning. Man kan nemligen ej uppvisa, att institutet framställt något initiativ i frågan till Kongl. Maj:t och begärt att erhålla den ifrågavarande examensrätten? Enligt hvad jag vet, finnes intet sådant, utan allt hvad som i den vägen kan åberopas, är ett torftigt svar från institutet på Riksdagens skrivelse af år 1863. För Carolinska institutet står frågan således på den punkt, i fall att Riksdagen bifaller Andra Kammarens beslut och Kongl. Maj:t derefter skulle befordra det till verkställighet, att institutet, sedan det på Riksdagens begäran erhållit rätt att anställa kandidatexamen, sjelf kan föreskrifva de vilkor, som skola möjliggöra denna examens afläggande. Man är således ej säker på att Carolinska institutet

vill — det har ej förbundet sig att utan förökade lärarekrafter åtaga sig den teoretiska undervisningen. Men frågas: är det möjligt, att institutet icke skall kunna bestrida den teoretiska delen af undervisningen med sina nuvarande hjälpkällor? Ett sådant påståend kan visserligen förefalla mängen vid första påseendet orimligt, då man sett så ofta framställt institutets öfverlägsenhet. Låtom oss se till huru saken förhåller sig. Institutet har 18 ordinarie lärare och, om jag medräknar bibliotekarien, till och med 19, under det att universiteten hafva ett vida färre antal. Går jag emellertid igenom de särskilda lärareplatserna vid Carolinska institutet och dervid först fäster mig vid de speciela klinikerna, så finner jag först professorn i *pediatrik* med sin adjunkt, hvilka icke kunna egna sig åt den teoretiska undervisningen, emedan deras krafter fullt upptagas af barnhusets klinik; samma förhållande är med professorn och adjunkten i *obstetrik*, hvilka tillika äro läkare vid barnbördshuset; icke heller kunna professorerne uti *psykiatri* och *syfilidologi* användas för den ifrågasatta tillökade undervisningen, enär äfven desse äro fullt upptagna af sina kliniker. Går jag sedan till de 4 lärareplatserna i kirurgi och medicin och ser till, huruvida deras sysselsättning vid Serafimerlasarettets klinik lemnar dem någon tid öfrig, så finner jag svaret derpå uti 1859 års betänkande, som i och för genomförande af det s. k. interimförslaget, hvilket ligger till grund för den nuvarande anordningen, ansett synnerligen önskvärdt att för den nuvarande klinikens skötande såsom sig bör ytterligare en professor i medicin och en i kirurgi tillades, hvilket jemväl bekräftas af § 38 i 1861 års stadgar för institutet, enligt hvilka Serafimerlasarettets klinik är inskränkt till 8 månader om året i brist på erforderliga lärarekrafter. Härtill kommer extra ordinarie professorn i rättsmedicin, som ej kan förpligtas till annan undervisning. Sammanräknar jag nu alla dessa, så finner jag, att elfva lärare alldeles icke kunna sysselsättas med den teoretiska undervisningen, och återstå således sju lärareplatser utom bibliotekarien, nemligen professorn och adjunkten i kemi, adjunkten i farmaci, professorn och adjunkten i anatomi samt slutligen en professor och en adjunkt i patologisk anatomi. Dessa båda sistnämnda platser hafva emellertid blifvit begärda i och för den praktiska undervisningen, och ansågs densamma i sin nuvarande omfattning för den närvarande professorn så betungande, att ej 10 år efter professionens inrättande förflutit, innan adjunktsp plats ansågs nödig. Ämnet patologisk anatomi går in i licentiat- och hör ej till kandidat-examen. De enda, som, såsom förpligtade på grund af sina befattningars beskaffenhet, kunna tagas i anspråk för den teoretiska undervisningen utan att den kliniska och praktiska undervisningen tager skada, äro således professorn i kemi med sin adjunkt, professorn i anatomi och fysiologi med sin adjunkt, samt adjunkten i farmaci. Således saknas målmän för medicin och kirurgi i undervisningen till kandidatexamen, samt i teoretisk medicin och medicinens historia, äfvensom handledning i den propedeutiska kliniken. Detta kan icke ombesörjas af Carolinska institutet utan undervisningens fördelande på andra händer. enär densamma icke, efter hvad som framgår af hvad jag förut

anfört, kan öfverlemnas åt de der förut anställda personerna utan att skada den kliniska informationen. Att denna sednare icke har flera krafter än hvad för densamma nätt och jemnt erfordras, visar sig ytterligare derutaf att, då i andra länder man anser det nödigt, att den kliniska undervisningen stödes af privata föreläsningar af klinikprefekterna, så har här icke, oaktadt man insett behovet, tillfälle dertill beredts, emedan alla lärarne nu äro upptagne, hvar och en af sitt särskilda göromål.

På dessa svårigheter för ordnandet af den teoretiska undervisningen har jag velat fästa Kammarens uppmärksamhet, och på grund deraf anser jag det ock vara af stor vigt, att det blifvande Utskottets förslag erhåller en sådan lydelse, att icke genom bifall till densamma den kliniska undervisningen kommer att på något sätt lida men. Jag anser äfven, att i det nu föreliggande förslaget till skrifvelsen och i den utredning, som finnes i det Tillfälliga Utskottets betänkande, icke kan ligga någon annan tanke än den, att Kongl. Maj:t måtte tillse, huruvida Carolinska institutet, utan någon tillökning i dess nuvarande lärokrafter, kan ombesörja äfven den teoretiska undervisningen, och för att skrifvelsen måtte blifva tydlig och klar i detta afseende är det min önskan, att den måtte å ena sidan uttrycka den tanke, som Riksdagen hyser i förevarande fråga, och å andra sidan vara affattad i sådana ordalag, att den icke kan tolkas såsom ett tvångsband för regeringen att i en bestämd riktning, utan att några anslag äro gifna, ordna den medicinska undervisningen. Enligt min tanke är det nemligen att gå till väga i oriktig ordning, om man först besluter att aflåta en skrifvelse och sedan finner att de åtgärder, hvilka man der föreslagit, erfordra anslag, ty anslagen böra väl först beviljas, och sedermera framställning göras om de anordningar, som i sammanhang med dem böra vidtagas.

Det är endast dessa anmärkningar, som jag velat framställa, och jag anhåller slutligen, att de må få medfölja remissen till det Tillfälliga Utskottet.

Herr Hasselrot: Då, såsom den förste talaren anmärkte, förevarande fråga måste anses såväl af stor vigt som ock ganska svår att utreda, så tror jag det vara angeläget, att icke ledamöterna i det Tillfälliga Utskottet blifva allt för fåtaliga, hvarföre jag vill föreslå, att deras antal måtte ökas till sju.

Herr Bergstedt: Den diskussion, som här börjat, har utmärkt sig för ovanlig liflighet, hvilket icke brukar vara händelsen vid remisser till Utskotten. Jag har dock förgäfves väntat, att någon representant för den åsigt jag omfattar, och som jag tror delas af flere inom Kammaren, skulle begära ordet; men då så icke skett, ber jag att med några få ord få angifva min ställning till den förevarande frågan.

Den sak, vi nu afhandla, har tagit ett omfång och tillagts en betydelse, större än hvad jag någonsin kunnat föreställa mig. Den förste ärade talaren har till och med sagt, att detta vore en fråga,

som rörde hela den af sjukdom lidande menskligheten. Sedermera har det synts, som om frågan i främsta rummet skulle röra trenne med hvarandra konkurrerande institutioner. Jag tror dock icke att detta är sakens egentliga kärna, utan jag anser, att den snarare är frågan om, huru man på bästa sätt skall kunna tillgodogöra läkarebildningen de lärarekrafter, som finnas; jag vill således icke fatta saken såsom en kompetensfråga emellan de tre läroverken att anställa examen, utan såsom ett riksdagsspörsmål, huru de betydliga medel, som under långa tider blifvit beviljade för läkarebildningens upp-
rätthållande, skola bäst blifva använda.

Om vi tänka oss trenne personer, som konkurrera med hvarandra, och som hvar för sig äro i besittning af ett fullständigt och dyrbart maskineri för att förrätta ett visst arbete, och att ett af dessa maskinerier befines större, nyare och mera fulländadt än de båda öfriga, ehuru äfven dessa äro förträffliga, så lærer det väl icke falla någon in att mellan dessa verktyg bereda en så kallad likställighet, hvarigenom endera skulle förlora sina företräden framför de öfriga. Sådant kan ske antingen genom att tillöka hjulen på de mindre fullständiga eller att plocka bort delar af det större, till dess likheten blir fullkomlig, men det gör väl ingen klok menniska, utan frågan bör väl i sådant fall blifva att åt hvarje inrättning anvisa allt det arbete, som af densamma kan med fördel utföras.

Det förekommer äfven litet hårdt emot en institution, som väl uppfyllt sina åligganden, att man försöker reducera dess öfvertygelser och önskningsar till dimensionerna af en tvist om rättigheten att anställa en viss examen. Jag föreställer mig, att Carolinska institutets professorer icke sett saken ur en så begränsad synpunkt, utan att, om de anse sig hafva skäl att tillönska institutet examensrätt, sådant icke skett af annan grund, än att de hoppats att derigenom göra sin verksamhet såsom undervisare mera effektiv. Nu är verkligen förhållandet, att en undervisare i följd af de många omständigheter, hvori han kan komma, saknar utrymme för sin personliga energi, om han icke har samma rättigheter som andra lärare att pröfva sina lärjungars insigter. Händelsen har ock varit, att åtminstone två af de ifrågavarande lärarne sett sin verksamhet så att säga vissna bort, derföre att de icke egt rätt att deltaga i denna pröfning, och jag undrar derföre alldeles icke öfver, att de för sig fordra icke en rättighet utan blott och bart en skyldighet, hvilken skulle försätta dem i den ställning, hvarigenom deras undervisning mera skulle sökas af de studerande. Detta är hvad jag har att säga i afseende på kompetensfrågan, men jag hoppas dock, att den icke måtte komma att anses såsom hufvudsaken, utan att man isynnerhet måtte se till, huru det skall blifva möjligt för läkarebildningen i vårt land att draga den största nytta af de lärarekrafter, som äro anställda vid de medicinska undervisningsverken och genom Riksdagens bidrag upprätthållna.

Jag ber slutligen endast att få tillägga några ord i anledning af ett yttrande, som fälldes af den förste ärade talaren om de svenska läkarnes anseende och om möjligheten att förstöra detsamma. Jag tror, att hvar och en svensk med stolthet ser, att åtskilliga af

våra vetenskapliga korpser och bland dessa våra läkare åtnjuta rättvist anseende, och detta så stort, att knappt någon af de största staterna kan i medelberäkning visa en kunnigare och aktningstvårdare läkarekorps än Sverige. Jag kan dock icke se att, äfven om några ändringar i afseende på orten för vissa pröfningars afläggande skulle vidtagas, detta skall kunna verka att neddraga de svenska läkarne från den höga standpunkt de innehafva, och jag kan ej förstå hvarföre någon annan befarar något sådant. Jag tror deremot att, om något sådant skulle inträffa, så har det sin grund uti helt andra förhållanden. Jag vet väl, att det är mycket sannt, hvad den förste talaren erinrade om, att man i Frankrike på sednare tiden blifvit förskräckt öfver den specialisering, som gjort sig gällande inom vissa delar af undervisningsväsendet, och jag kommer särskildt ihåg, att förhållandet ansågs vara sådant med militärbildningen, hvori en mycket framstående författare nyligen visat huru mycket hans landsmän stå tillbaka i verklig vetenskaplig insigt, emedan rutinandan trängt det högre vetandet i bakgrunden. Något dylikt kan vara fallet med deras medicinska fakulteter, och en låg ton är rådande bland deras läkare, oakadt enskilda mycket lysande undantag. Men det är ingen fara för att få någon *esprit routinier* inom vår läkarekorps. Svenska nationallynnet är icke benäget för qvacksalvare; och jag tror knappt, att det finnes något land, som har att uppvisa ett mindre antal charlataner än Sverige. Detta är äfven förhållandet icke blott inom läkarekorpsen utan äfven inom de yrken, som stå densamma nära, och för hvilka en högre grad af bildning icke anses erforderlig. Jag vill såsom exempel härpå endast omnämna apotekareyrket, för hvilket inga akademiska kunskapsprof äro föreskrifna, men som dock utöfvas af en korps, som säkerligen icke i aktningstvårdhet öfverträffas af någon annan dylik korps i hela världen. Det är således icke universitetsstämpeln som gör, att ett yrke är aktadt och dess idkare uppburne, utan detta beror på något annat, och då det för läkarebildningen alltid kommer att erfordras temligen vidsträckt humanistiska förstudier, så kan jag icke föreställa mig, att de uppväxande läkarne hädanefter skola se sin sociala ställning på något vis angripen, derigenom att några af dem kunde komma att göra sin medicinska uppfostran på ett annat ställe än vid universiteten.

I sjelfva hufvudsaken vill jag här icke inlåta mig, utan endast förklara, att den farhåga jag hyser, för att man skall gifva karakteren af ett korporationsintresse åt denna sak, har föranledt mig att yttra dessa ord, hvilka jag anhåller måtte få åtfölja vid frågans remiss till det Tillfälliga Utskottet.

Herr Berlin: På visst sätt dertill uppmanad af den talare, som sist yttrade sig, anhåller jag att med några ord få yttra mig i den föreliggande frågan, innan den, såsom jag förmodar, skall remitteras till ett Tillfälligt Utskott.

I likhet med den förste ärade talaren anser jag för min del, att vid denna frågas bedömande man icke bör taga i betraktande någon rättighet, som det ena eller andra läroverket egt eller icke egt,

utan att frågan bör bedömas uteslutande från ändamålsenlighetens och nyttans synpunkt. Jag instämmer likaledes med samme talare och med dem, som efter honom yttrat sig i samma syfte, derutinnan, att den svenska läkarekorpsern såväl i humanistisk bildning som i teoretisk och praktisk läkarebildning icke öfverträffas af andra länders läkarekorpser. En icke obetydlig olägenhet vidlåder dock den medicinska bildningen hos oss, den nemligen att lärokursen är för lång. De studerande, som hastigast absolvera densamma, använda dertill 8 år, de fleste behöfva 10 och åtskillige ända till 12 å 15, allt räknadt från inträdet vid universitetet. Orsakerna dertill äro mångahanda; en sådan, och den ganska hufvudsaklig, ligger uti de stora fordringar, som äro uppställda för examen, och den kan naturligtvis icke undanrödjas, utan att bildningen blir ofullständigare. En annan orsak får sökas uti studiernas frihet, hvilket förleder de fleste studerande att börja, om jag så får säga, i orätt ända, så att i följd af en oriktig successions i ämnenas studium lärotiden onödigtvis förlänges. Det finnes dock äfven en annan och tredje anledning, och den beror derpå, att de studerande, som uppehålla sig vid universitetet och isynnerhet i Upsala utgöra ett antal, allt för stort för lärarekrafterna vid de praktiska undervisningsanstalterna och den dertill hörande undervisningsmaterielen. Af den nyss utkomna studentkatalogen för Upsala universitet inhemtas, att der för närvarande vistas 15 medicine kandidater och 119 personer, som studera för att aflägga denna examen. Äfven med de utvidgade tillfällen till dissektionsöfningar på anatomisalen och nödiga praktiska öfningar på laboratorium, som numera äro der beredda, kan icke detta antal efter behof erhålla nödig praktisk handledning, utan måste dela den med hvarandra; och en förlängning i lärotiden måste deraf blifva en följd. Detta skulle dock kunna afhjelpas derigenom, att ett annat läroverks lärare, hvilka knappt hafva någonting att göra, äfven finge deltaga i undervisningen, men detta kan tyvärr icke ske, åtminstone icke under nuvarande förhållanden, utan att de äfven få rätt att anställa examen. För tjugu, tretio, fyrtio år sedan var det vanligt, att studerande från Upsala besökte Stockholm och Carolinska institutet samt der frekventerade anatomisalen och laboratorium, ehuru dessa inrättningar voro ganska tarfligt utrustade, hvarefter de återvände till Upsala med betyg öfver de genomgångna öfningarne, på grund hvaraf de erhöilo afkortning å sina praktiska öfningar vid universitetet. Något sådant sker dock knappt numera; anledningen dertill är mig okänd.

För min del kan jag således icke inse annat, än att man med skäl kan förvänta, det denna åtgärd, som här blifvit föreslagen, skall lända till nytta för den medicinska undervisningen. Dertill kommer ock att en helt och hållet praktisk skola lätt förfaller till en rutin-skola; och om det ännu icke skett med Carolinska institutet, så ligger anledningen dertill hufvudsakligen deruti, att någon längre tid ännu icke hunnit förflyta, sedan dess verksamhet blef inskränkt så godt som uteslutande till den praktiska delen af undervisningen. Det synes således vara af vigt för upprätthållandet af en sann vetenskaplig anda, att både så kallad teoretisk och praktisk undervis-

ning och examen vid detta läroverk medgifves. Om följderna af denna rättighet likväl skulle blifva den, att alla medicine studerande strömmade till Stockholm, så skulle icke allenast inträffa samma olägenhet, som för närvarande enligt min åsigt råder i Upsala, eller att de studerandes antal blefve för stort i jämförelse med lärarekrafter och undervisningsmateriel, utan då blefve äfven det Carolinska institutet sannolikt det enda besökta medicinska läroverket i landet. hvilket jag åter anser som en olycka, emedan hvarje tillfälle till täflan mellan olika läroverk derigenom skulle försvinna.

Det kan icke här komma i fråga att uppgifva huru de speciella åtgärder och föreskrifter skola vara beskaffade, som böra förebygga en sådan kalamitet, men enligt hvad jag tror mig veta. finnes mer än ett sätt att lösa detta problem, så att undervisningen blir fördelad på alla tre undervisningsverken, samt så att den icke allenast icke lider något men af förändringen men väl har nytta deraf. åtminstone genom studietidens förkortande.

Herr Nordström: Under förutsättning, att Kammaren beslutar tillsättande äfven för sin del af ett Tillfälligt Utskott för denna frågas förberedande behandling, anhåller äfven jag att få beledsaga remissen till Utskottet med några ord. En talare från östgötabänken yttrade nyss, att hufvudfrågan uti detta så ofta, tid efter annan, framdragna och med så mycken ifver diskuterade ärende vore, huruledes man till fördel för den medicinska bildningen och dertill hörande studier må kunna på bästa sätt begagna de krafter, som äro för ändamålet att tillgå? Jag antager att detta utgör frågans kärna och svarar derpå: sätten äro olika och böra naturligen så vara. Det hufvudändamål, hvartill de olika sätten skola leda, det för dem alla gemensamma hufvudmålet är den medicinska bildningens förkofran, och dertill leder i främsta rummet en väl ordnad, god och grundlig undervisning i alla till saken hörande ämnen. Den har sin teoretiska och sin praktiska sida, och hvardera för sig utgör ett af de flera sätt, på hvilka hufvudändamålet, den medicinska bildningen, skall befordras med de krafter, vi dervid hafva att tillgå och använda. Den *förre* framställer det organiska lifvet i människokroppen, sådant det är eller borde vara i sitt normala tillstånd, sådant det visar sig i sina mångfaldiga och mångartade afvikelser derifrån, samt orsakerna dertill och kurativen deremot, framställer, med ett ord, det organiska lifvets hos människan på naturlagarne, i dessas mångfaldiga verksamhet och kombinationer, grundade agentier och reagentier. Den framstår derföre såsom vetenskap i detta begrepps högre mening, så vida dermed skall förstås utveckling af grund, orsaker och verkningar. Den *praktiska* undervisningen åter har väl en icke mindre stor uppgift att lösa; men den håller sig till det objektiva i sjukdomsformerna, sådana de visa sig för ögat, och har derföre rätta platsen sig anvisad vid sjuksängarne, vid klinikerna, der sjukdomsfällen i mängd förekomma till öfversigt, der de visa sig i de mest mångartade skiftningar, der tillfälle till förklaringar öfver företeelserna i stort omfång erbjuder sig, der rika frukter för sjukdoms-

diagnosernas uppställande kunna inhemtas och derpå grundadt val af de reagerande kurativen i hvarje fall bestämmas.

Den teoretiska undervisningen och den praktiska vid klinikerna, båda utgående från samma vetenskapliga grund, verkar sålunda, ehuru på olika sätt i det yttre, för samma ändamål, och uti detta deras förhållande inbördes är det väl ock, som man måste söka den rätta karakteren och betydelsen af den *samverkan* för den medicinska bildningens förkofran, hvilken Riksdagen år 1857 afsåg, då densamma uti sin den 10 December aflättna, underdåniga skrifvelse till Kongl. Maj:t frambar sina önsknningar om tillvägabringande af: "en ändamålsenligare samverkan mellan de tre läroverken universitetens två fakulteter och Carolinska institutet) för vinnandet af deras gemensamma mål: en så fullständig läkarebildning som möjligt". En sådan samverkan egde likväl vida tidigare rum. Förbigående vid detta tillfälle förhållandet i föregående tider, tillåter jag mig nu endast att erinra om, huruledes denna *samverkan* finnes ordnad i 131 § af universitetsstatuterna från år 1852, och huruledes den nu är ordnad genom Kongl. brefvet den 26 April 1861 samt 47—54 §§ af stadgarne för Carolinska institutet af samma dag. Den första lärokursen, eller den teoretiska, är nu likasom alltid tillföre, uppdragen och förbehållen åt medicinska fakulteterna vid de två universiteten och afslutas med medicine kandidatexamen; den andra, eller den kliniska, hvartill redan närmast före och efter medicine kandidatexamen vissa förberedande kurser vid universiteten höra, skall derefter fullständigt vidtaga vid de under institutet ställda kliniker i hufvudstaden och afslutas med medicine licentiatexamen, hvilken det genom de nya stadgarne af år 1861 numera är eleverne medgifvet att efter eget val aflägga, antingen vid någondera af de två fakulteterna eller ock vid institutet.

Tillföre egde institutet ej en så beskaffad examinationsrättighet; det tillkom detsamma endast att anställa kirurgie-magisterexamen för de fall, der en sådan för befordran i statens tjänst var föreskrifven. Men sedan de till denna examen hörande kunskapsämnen äfven blifvit upptagna inom kretsen af den organisation af den medicinska bildningen i dess helhet, som år 1861 genomfördes, och nämnda examen i följd deraf afskaffad, ansågs det ändamålsenligt att i stället tillerkänna institutet rättighet att, lika med fakulteterna, anställa licentiatexamen med de elever, som genomgått undervisningskursen vid institutets kliniker. Icke desto mindre förspörjes så väl i de vid denna riksdag rörande medicinska frågan väckta motioner, som ock från andra håll, klagan deröfver, att institutet genom den sednaste organisationen blifvit "beröfvadt", såsom man säger, en detsamma förut medgifven rättighet, nemligen den, att anställa äfven medicine kandidatexamen. Detta påstående saknar emellertid all verklig grund. Institutet i och för sig har, alltsedan det blef en statsanstalt, aldrig varit annat än en kirurgisk-praktisk skola, och dess verksamhet för läkarebildningen betingad genom de under dess ledning ställda kliniker, en verksamhet likväl som erhöi stor betydelse och vigt, sedan år 1835 de kliniska inrättningarne vid Serafimerlasarettet blifvit ställda i förbindelse med institutet och derjemte den

föreskrift meddelad, att, så vidt särskilda hinder ej mötte, professuren i kirurgi skulle vara förenad med öfverkirurgens och professuren i medicin med öfverläkarens befattning vid Serafimerlasarettet. En närmare utredning af luthörande förhållanden torde dock tillfälle sednare gifvas att få meddela. Hvad för öfrigt angår yrkandet, att rättighet till anställande af medicine kandidatexamen borde institutet för framtiden tilldelas, så har till stöd därför blifvit med mycken värme framhållen den omständigheten, att, ehuru antalet af lärare vid institutet betydligt öfverstiger antalet af lärare vid fakulteterna, de förre dock, i brist på egna elever, sakna tillfälle till önkad verksamhet. I detta hänseende har allaredan en föregående talare ådagalagt, att, då föreståndarne för klinikerna afträkas, det återstående antalet dock ej blefve tillräckligt att upprätthålla den teoretiska undervisningen i hela dess vidd. Men hvad som derjemte vid ett sådant medgifvande icke borde få förbises, det är att, då institutet sålunda komme att uppträda såsom ett fullständigt specialläroverk, hvars elever der finge genomgå så väl den teoretiska som den kliniska undervisningskursen, men deremot fakulteterna, vid saknad af lika goda kliniker som institutet har till sin disposition, förblifva inskränkta endast till den förra, sådant högst sannolikt med tiden skulle hafva till följd, att de såsom medicinska skolor komme att aftyna, ja upphöra, och ett högst väsendtligt ingrepp derigenom ske uti universitetens bestämmelse att vara högskolor för alla de i vaxelverkan med hvarandra stående grupper af vetenskap, som utgöra lifsvilkor för utvecklingen af samhällenas kultur.

Men är i sjelfva verket examensrätten, vare sig i och för sig, eller uti omförmålda afseende, för den medicinska bildningens förkofran ett behof? Examina i sig sjelfva äro rätteligen ämnade att utgöra kontroller uppå, huruledes eleverne förmått begagna undervisningen och inhemta dess lärdomar. Detta gäller på de medicinska studiernas område lika mycket som på alla de andras. Det är således endast medelbarligen de inverka på den medicinska bildningens upprätthållande; men för de nitiska lärarne är, oberoende af examensrätten, sjelfva undervisningen hufvudsak, och det särskildt då de, med sjukdomsformerna för ögonen vid sjelfva sjuksängen, ega så mäktiga impulser att för sina lärjungar söka utreda och förklara deras betydelse och anledningar. Man kunde, det är sannt, betrakta examina såsom kontroller äfven ur en annan synpunkt, nemligen såsom kontroller uppå huruledes lärarne sjelfve vid undervisningen uppfyllt sina pligter. Följdriktigt blefve det emellertid då att inrätta fristående examenskommissioner, sammansatta af andra män än lärarne sjelfva, och gemensamma för både kandidat- och licentiat-examina; men derom är nu någon fråga ej väckt, och ej heller torde denna sida af saken ingå uti de önskingar, som genom motionerna denna gång gifvit sig luft. Det är ett dunkelt likställighetsbegär, hvaraf man låtit sig beherrsкас, utan att tillräckligen tränga in i sakens djup eller taga sig tid att öfverskåda den från alla dess sidor. För min del tror jag, att den samverkan de tre medicinska läroverken emellan, hvarom Riksdagen år 1857 gjorde underdånig hemställan, i sitt närvarande skick motsvarar ändamålet, och att, om

en eller annan lärareplats vid institutet nu befunnes sakna full verksamhet, orsaken dertill torde böra sökas i den omständigheten, att den antingen är mindre ändamålsenligt ordnad eller måhända öfverflödigt; men i hvilketdera fallet som helst, kan i min tanke ett sådant förhållande icke blifva tillräckligt skäl för sådana mot sakens eget väsende stridande förändringar som de nu föreslagna. Med anhållan om ursäkt, om jag för ett ögonblick talar om mig sjelf, tillåter jag mig tillägga, att jag fleststädes utrikes haft tillfälle att samtala med utmärkte lärare vid de berömda klinikerna i de stora städerna i Europa; men ingen enda af dem har ansett det vara för den kliniska undervisningens noggranna handhafvande nödigt, att lärarne vid klinikerna skulle bilda ett kollegium med rätt att anställa preliminär teoretisk examen. Tvärtom hafva de förklarat, att för deras verksamhet för läkarebildningen sådant vore icke allenast öfverflödigt, utan rent af olämpligt. Åsigten om gagnet af fristående läroverk för den medicinska bildningen förlorar ock i andra europeiska stater allt flera anhängare, och vigten deraf att äfven denna bildningsgren ställes i samband med universiteten vinner allt mer erkännande.

Jag anhåller att detta mitt anförande måtte få åtfölja remissen till Utskottet.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, yttrade Herr Grefven och Talmannen, att Grefve Hamilton hade föreslagit, att Kammaren skulle hänvisa den förevarande frågan för vidare utredning till ett Tillfälligt Utskott N:o 2, bestående af fem ledamöter, samt att Herr Hasselrot förenat sig i detta förslag, dock med den förändring, att antalet af det Tillfälliga Utskottets ledamöter skulle bestämmas till sju; och komme, till följd deraf att olika meningar sålunda uppstått rörande antalet af ledamöter i det föreslagna Tillfälliga Utskottet, särskilda propositioner att framställas rörande nedläggande af ett dylikt Utskott och det antal ledamöter, hvaraf det samma borde bestå.

Härefter framställde Herr Grefven och Talmannen först proposition derå, att Kammaren skulle hänvisa Andra Kammarens förevarande protokollsutdrag jemte de i anledning deraf nu afgifna yttranden till ett Tillfälligt Utskott N:o 2.

Svarades ja.

Sedermera gjordes proposition derå, att det Tillfälliga Utskottet skulle utgöras af fem ledamöter. och, då dervid svarades många ja jemte några nej, förklarades ja hafva varit öfvervägande.

Slutligen hemställde Herr Grefven och Talmannen, att Kammarerna skulle besluta att nästa Lördag den 16 dennes företaga val af ledamöter i det Tillfälliga Utskottet; hvilket bifölls.

Friherre von Essen: Jag får vördsamt anhålla om ledighet från riksdagen från och med den 18 dennes till och med den 3 April.

Denna anhållan bifölls.

Herr Petre: Jag anhåller om 14 dagars ledighet från den 18 i denna månad.

Jemväl härtill gaf Kammaren sitt samtycke.

Grefve Beck-Friis: Jag får anhålla, att Kammaren måtte bevilja mig två veckors ledighet från och med nästkommande söndag.

Den begärda ledigheten beviljades.

Friherre Adelsvärd: För enskilda angelägenheters vårdande får jag vördsamt anhålla om tre veckors permission från och med den 16 dennes.

Kammaren biföll denna begäran.

Herr Brusewitz: Äfven jag får anhålla om ledighet under 14 dagars tid, räknad från och med den 21 i denna månad.

Bifölls.

Kammaren åtskiljdes kl. 2 e. m.

In fidem
O. Brakel.
